Verdiepingsonderzoek Onderbesteding Gemeente Geertruidenberg

Nota van Bevindingen

Rekenkamer Geertruidenberg
E.C. Duindam

29 juli 2026

Inhoudsopgave

1 Analyse per onderdeel **2**
1.1 Ontwikkeling Gemeentefonds (factsheet slide 3) . . . 2
1.2 Totaalbeeld: saldo begroting en realisatie (factsheet slide 4) . . . 5
1.3 Totaalbeeld: inhoudelijke taken (factsheet slide 5) . . . 7
1.4 Totaalbeeld: bezit (factsheet slide 6) . . . 10
1.5 Afschrijvingen (factsheet slide 7) . . . 13
1.6 Grondexploitatie (factsheet slide 8) . . . 16
1.7 Personeel (factsheet slide 9) . . . 19
1.8 Belastingen (factsheet slide 10) . . . 22
1.9 Leges en huren (factsheet slide 11) . . . 25
1.10 Rente en dividend (factsheet slide 12) . . . 28
1.11 Sociaal domein: collectief en jeugd (factsheet slide 13) . . . 31
1.12 Extra rijksbijdragen (factsheet slide 14) . . . 34

A Verantwoording **36**
A.1 Onderzoeksaanpak . . . 36
A.2 Gebruik van de factsheet . . . 37
A.3 Gebruik van databestanden . . . 37
A.4 Referentiegroep en benchmarkmethode . . . 37
A.5 Beperkingen van het onderzoek . . . 38

B Juistheid en herleidbaarheid van de cijfers **38**
B.1 Werkwijze en brongebruik . . . 38
B.2 Aansluiting per onderdeel . . . 38
B.3 Kwaliteitsoordeel . . . 39
B.4 Methodologische kanttekeningen . . . 39

C Toelichting benchmarkgemeenten **40**

C.1 Selectiecriteria 40
C.2 Geselecteerde gemeenten 40
C.3 Methodologische opmerkingen 41

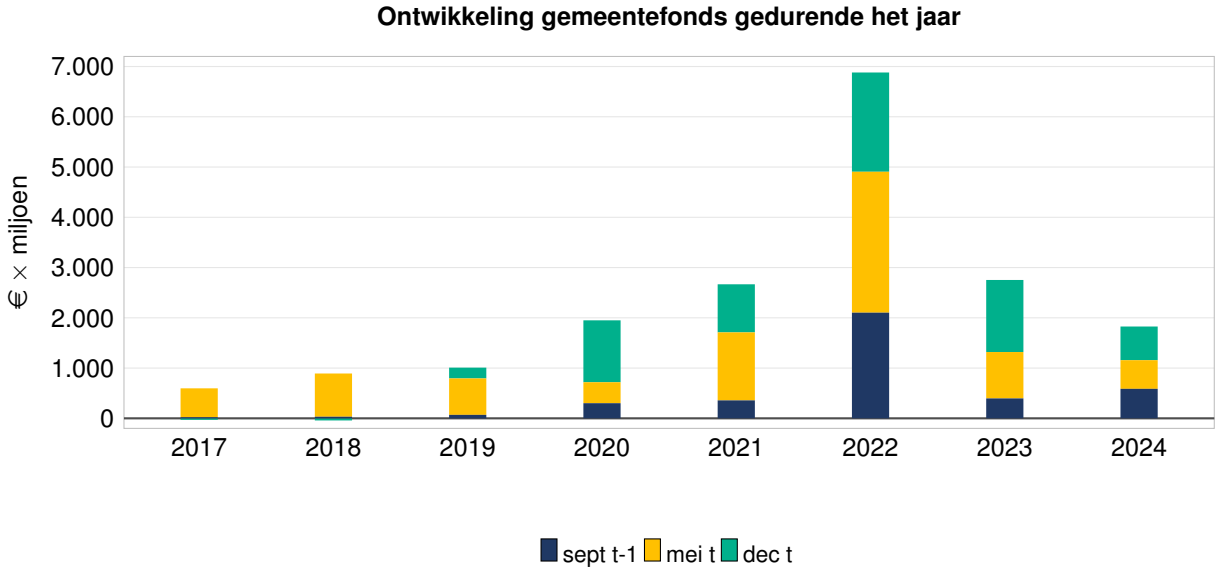
D Begrippenlijst **41**

E Bronnen **44**
E.1 Interviews 44
E.2 Publicaties 45
E.3 Databestanden 45
E.4 Wet- en regelgeving 45

1 Analyse per onderdeel

De opbouw van dit deel volgt de structuur van de factsheet zoals deze bij het DoeMee-onderzoek hoort. Deze factsheet is een bewerkte versie van de originele DoeMee-factsheet, aangepast voor de situatie van Geertruidenberg. De referentiegroep is daarin vervangen door de vijf in dit rapport beschreven vergelijkingsgemeenten; de nummering van de factsheet slides is opgenomen in de titels voor vergelijkbaarheid.

1.1 Ontwikkeling Gemeentefonds (factsheet slide 3)

Wat laat de factsheet zien?

De grafiek toont hoe het gemeentefonds van Geertruidenberg zich in de loop van ieder jaar heeft ontwikkeld ten opzichte van de oorspronkelijke begroting. Het gemeentefonds is de belangrijkste inkomstenbron van de gemeente: een algemene rijksuitkering waarvan de hoogte elk jaar via drie momenten wordt bijgesteld. De septembercirculaire van het jaar *vóór* het begrotingsjaar vormt de basis voor de vastgestelde begroting. De meicirculaire en decembercirculaire van het lopende jaar

geven vervolgens aan of het rijk meer of minder uitkeert dan begroot. De grafiek laat de omvang van deze bijstellingen zien in euro's, uitgedrukt als afwijking ten opzichte van de septembercirculaire.

Over de gehele periode 2017–2024 zijn de bijstellingen vrijwel altijd positief geweest: de gemeente ontving structureel meer dan zij bij het opstellen van de begroting had geraamd. Dit patroon, hogere uitkeringen dan begroot, vertegenwoordigt een terugkerende meevaller aan de inkomstenkant. De piek in 2022 springt in het oog: in dat jaar bedroeg de totale bijstelling ruim €6,8 miljoen, een veelvoud van de niveaus in de omliggende jaren.

Aansluiting met de onderliggende cijfers

De in de factsheet gepresenteerde bedragen zijn gebaseerd op gegevens die door de gemeente aan het CBS zijn aangeleverd. Een directe aansluiting met de gemeentelijke financiële administratie is op dit onderdeel niet volledig mogelijk: het gemeentefonds wordt in de administratie niet uitgesplitst naar de drie circulairemoments (september, mei, december) die in de factsheet worden gehanteerd. De cijfers in de grafiek zijn daarmee niet één-op-één herleidbaar tot een specifiek taakveld of boekingspost in de rekening.

Dit is een beperking van de methodiek van het landelijke onderzoek, niet van de gemeentelijke administratie. De globale omvang van de bijstellingen is wel herkenbaar en sluit in totaliteit aan op de ontwikkeling van het gemeentefonds zoals die in de jaarrekeningen van Geertruidenberg is terug te vinden.

Verklaring van de afwijkingen

De uitschieter in 2022 is verklaarbaar en heeft een eenmalig karakter. Twee ontwikkelingen vielen in dat jaar samen. Ten eerste zijn in 2022 aanvullende rijksmiddelen toegekend in het kader van de nasleep van de COVID-19-pandemie. Ten tweede heeft het rijk in 2022 extra middelen beschikbaar gesteld voor de opvang van Oekraïense vluchtelingen. Beide stromen leidden tot substantiële opwaartse bijstellingen van de gemeentefondsuitkering gedurende het jaar, bovenop wat bij het opstellen van de begroting was voorzien.

De concerncontroller van Geertruidenberg, heeft in het kader van dit onderzoek bevestigd dat het verloop zoals zichtbaar in de grafiek niet als onverwacht werd ervaren binnen de ambtelijke organisatie. De ontwikkeling van de gemeentefondsuitkering hield gelijke tred met de opeenvolgende rijksbesluiten rondom de COVID-middelen en de Oekraïne-opvang, en was daarmee intern herkenbaar en traceerbaar op het moment dat de bijstellingen plaatsvonden.

De hogere niveaus in 2023 en 2024 ten opzichte van de periode 2017–2021 weerspiegelen deels een structureel hogere accresontwikkeling (de jaarlijkse aanpassing van de omvang van het gemeentefonds gekoppeld aan de rijksuitgaven) in het gemeentefonds in die jaren, mede als gevolg van de koppeling van de omvang van het gemeentefonds aan de rijksuitgaven.

Vergelijking met de referentiegroep

Voor dit onderdeel is geen directe vergelijking met de referentiegroep beschikbaar binnen de gegevens van het DoeMee-onderzoek. De ontwikkeling van het gemeentefonds is voor alle gemeenten in Nederland afhankelijk van dezelfde rijkscirculaires: de omvang van de bijstellingen wordt landelijk bepaald en is per definitie voor alle gemeenten gelijktijdig en in dezelfde richting van toepassing. Incidentele toevoegingen, zoals de COVID- en Oekraïnemiddelen in 2022, golden eveneens voor alle gemeenten, zij het dat de omvang per gemeente verschilt op basis van inwoneraantal en specifieke kenmerken.

Een zinvolle vergelijking met de referentiegemeenten op dit onderdeel is daardoor beperkt: afwijkingen in de bijstellingen zijn vrijwel volledig verklaarbaar vanuit landelijke beleidswijzigingen en niet vanuit gemeentespecifiek beleid of beheer.

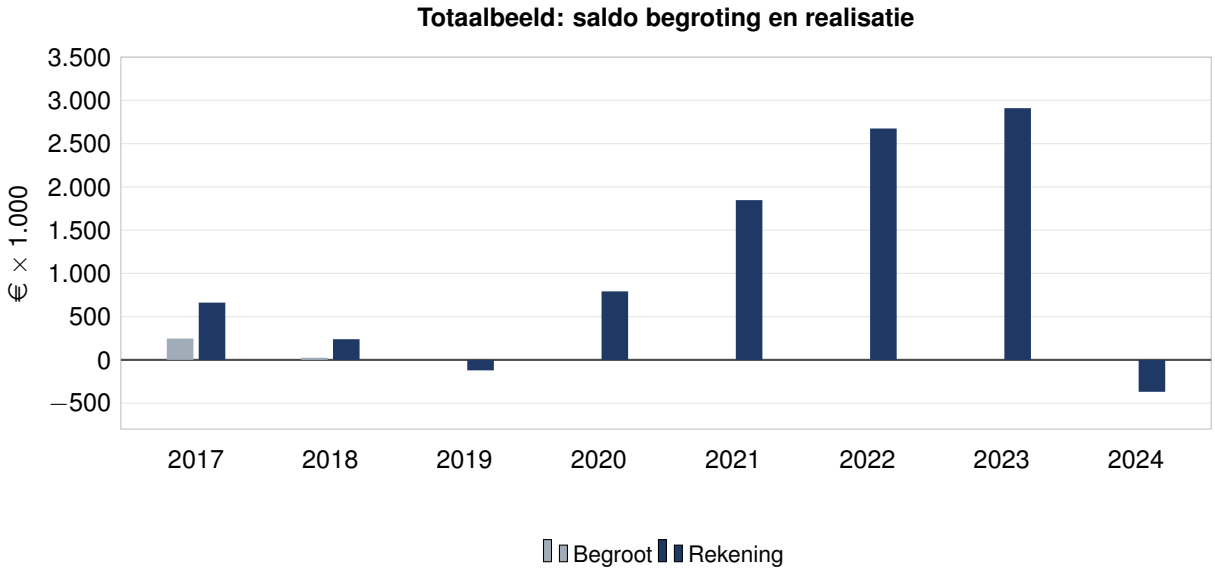
Duiding voor Geertruidenberg

De ontwikkeling van het gemeentefonds laat over de gehele periode een patroon zien van structurele meevallers ten opzichte van de begroting. Dit is op zichzelf geen teken van onderbesteding of van een onsolide begroting: het weerspiegelt primair de systematiek waarbij gemeenten hun begroting baseren op de meest recente rijksinformatie, terwijl het rijk gedurende het jaar aanvullende middelen beschikbaar stelt.

De uitschieter van 2022 is eenmalig en direct verklaarbaar door rijksbeleid. Hij heeft geen structurele doorwerking in de exploitatie van Geertruidenberg, maar heeft wel geleid tot een tijdelijk verhoogd rekeningresultaat in dat jaar.

Het is relevant te onderkennen dat de begroting structureel conservatief wordt geraamd ten aanzien van het gemeentefonds. Dit levert weliswaar jaarlijks meevallers op, maar maakt de begroting ook minder precies als sturingsinstrument. Het verdient aanbeveling om bij de behandeling van de Voorjaarsnota expliciet stil te blijven staan bij de verwachte bijstellingen uit de meicirculaire, zodat op basis van actuele inkomsteninformatie tijdig bijgestuurd kan worden. Ambtelijk gebeurde dit in de onderzochte periode al; het blijft van belang dat ook raad en college zich hiervan bewust blijven.

1.2 Totaalbeeld: saldo begroting en realisatie (factsheet slide 4)

Wat laat de factsheet zien?

Deze grafiek toont voor elk jaar het verschil tussen de vastgestelde begroting en de uiteindelijke jaarrekening, het zogenoemde rekeningresultaat. Een positieve waarde duidt op een meevaller: de gemeente heeft minder uitgegeven of meer ontvangen dan begroot. Een negatieve waarde duidt op een tegenvaller.

Twee zaken vallen direct op. Ten eerste heeft Geertruidenberg over de gehele periode 2017–2024 nagenoeg altijd een sluitende of nagenoeg sluitende begroting opgesteld: de begrote saldi liggen vrijwel elk jaar op of rond nul. Ten tweede laat de rekening een wisselend maar overwegend positief beeld zien. In zes van de acht jaren sloot de rekening met een overschot, met uitschieters in 2022 (€2,7 miljoen) en 2023 (€2,9 miljoen). In 2019 en 2024 was sprake van een beperkt tekort van respectievelijk €121.000 en €369.000.

Aansluiting met de onderliggende cijfers

De in de factsheet gepresenteerde saldi sluiten aan op de gegevens in de gemeentelijke financiële administratie. De verdiepingsanalyse op basis van de aangeleverde databestanden bevestigt de juistheid van de gepresenteerde bedragen. Er zijn geen materiële afwijkingen geconstateerd tussen de cijfers in de factsheet en de jaarrekeningen van Geertruidenberg over de periode 2017–2024.

Verklaring van de afwijkingen

Het patroon van structureel positieve rekeningresultaten is niet ongebruikelijk voor gemeenten en heeft meerdere oorzaken. De significante overschotten in 2021, 2022 en 2023 hangen nauw samen met de eerder beschreven ontwikkeling van het gemeentefonds: aanvullende rijksmiddelen voor COVID-19 en de opvang van Oekraïense vluchtelingen leidden tot hogere inkomsten dan begroot, zonder dat hier in gelijke mate extra structurele lasten tegenover stonden.

Het tekort in 2019 is beperkt van omvang en heeft geen bijzondere oorzaak die uit de beschikbare data naar voren komt. Het tekort in 2024 van €369.000 verdient aandacht: dit is het eerste jaar na de piekjaren waarin de incidentele rijksmiddelen zijn weggevallen, terwijl de lasten, onder andere op het gebied van inhuur van personeel, zijn doorgestegen. Dit suggereert dat de financiële positie van Geertruidenberg in 2024 meer onder druk is komen te staan dan in de voorafgaande jaren.

Vergelijking met de referentiegroep

Binnen het DoeMee-onderzoek is voor de referentiegroep over de periode 2017–2024 een gemiddeld verschil tussen rekening en begroting zichtbaar aan de lastenkant van circa -89% en aan de batenkant van circa +107%, wat duidt op structurele onderschrijding van lasten en overschrijding van baten. Voor de meer recente periode 2020–2024 zijn deze verhoudingen gematigder: -15% respectievelijk +27%.

Geertruidenberg volgt een vergelijkbaar patroon, waarbij de rekeningresultaten eveneens overwegend positief zijn. De omvang van de uitschieters in 2022 en 2023 ligt echter aanzienlijk hoger dan bij de referentiegemeenten gemiddeld het geval is, hetgeen verklaarbaar is door de specifieke impact van de COVID- en Oekraïnemiddelen op de gemeentefondsuitkering van Geertruidenberg in die jaren.

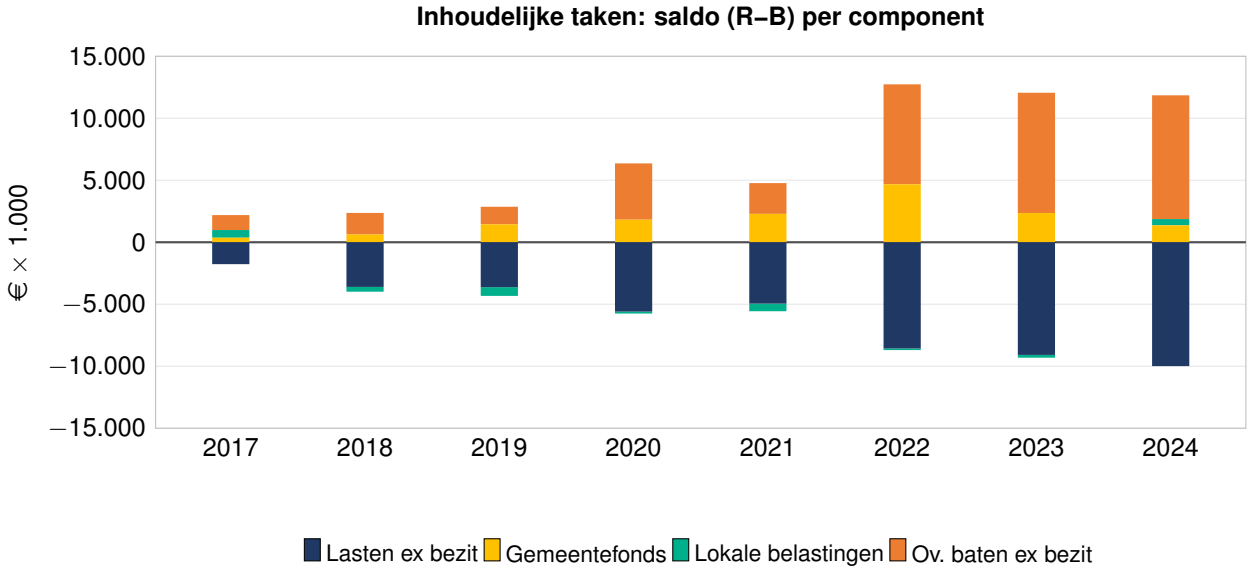
Duiding voor Geertruidenberg

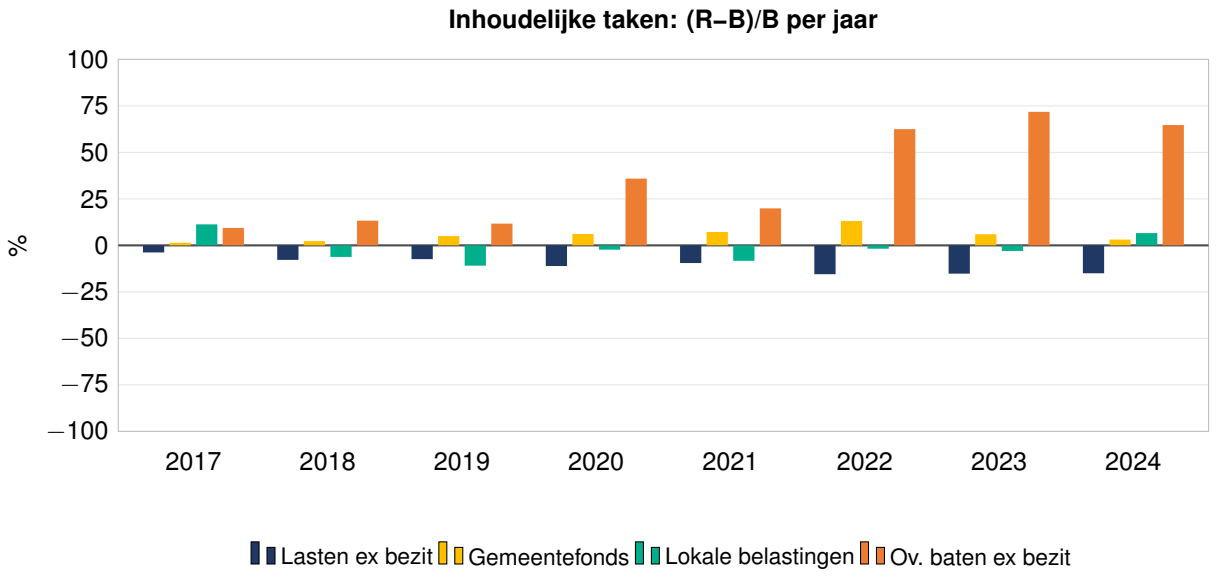
Het totaalbeeld laat zien dat Geertruidenberg over de beschouwde periode financieel solide heeft gepresteerd. De begroting is stelselmatig nagenoeg sluitend opgesteld, en de rekening heeft in de meeste jaren een positief resultaat laten zien. Dit duidt op een beheerste begrotingsdiscipline.

Tegelijkertijd is het van belang om de positieve rekeningresultaten van 2021–2023 in perspectief te plaatsen. Deze zijn in belangrijke mate incidenteel van aard en vloeien voort uit rijksbeleid dat inmiddels is beëindigd. Het resultaat van 2024, een bescheiden tekort, is een eerste signaal dat de financiële buffer die de afgelopen jaren is opgebouwd, niet automatisch voortduurt.

Het is relevant om bij de beoordeling van toekomstige begrotingen en jaarrekeningen expliciet onderscheid te maken tussen structurele en incidentele componenten van het rekeningresultaat. De overschotten van de piekjaren zijn niet maatgevend voor de structurele financiële positie van de gemeente.

1.3 Totaalbeeld: inhoudelijke taken (factsheet slide 5)

Wat laat de factsheet zien?

Deze pagina toont het totaalbeeld van de zogenoemde inhoudelijke taken: alle gemeentelijke activiteiten met uitzondering van grondexploitatie en overig bezit. Het gaat daarmee om het grootste deel van wat de gemeente dagelijks doet, van bestuur en burgerzaken tot het sociaal domein, onderwijs, sport en de openbare ruimte.

De grafiek splitst het beeld op in vier componenten. Aan de lastenkant wordt getoond in hoeverre de werkelijke uitgaven afwijken van de begroting. Aan de batenkant worden drie inkomstenbronnen onderscheiden: het gemeentefonds, de lokale belastingen en de overige baten.

Het meest opvallende patroon is dat de lasten over de gehele periode 2017–2024 stelselmatig hoger uitvallen dan begroot. Deze overschrijding neemt bovendien in absolute omvang toe: van

ruim €1,7 miljoen in 2017 tot bijna €10 miljoen in 2024. Tegelijkertijd zijn de baten, in het bijzonder de overige baten en het gemeentefonds, vrijwel elk jaar hoger dan begroot, en compenseren zij de lastenoverschrijding in de meeste jaren ruimschoots.

Aansluiting met de onderliggende cijfers

Het totaalbeeld van de inhoudelijke taken is samengesteld uit een combinatie van meerdere taakvelden en economische categorieën. Een directe één-op-één aansluiting met de gemeentelijke administratie is daardoor niet op onderdelen mogelijk, maar het totaalsaldo sluit wel aan op de jaarrekeningen van Geertruidenberg. De verdiepingsanalyse per afzonderlijk onderdeel, zoals personeel, leges en rente, wordt in de navolgende secties nader toegelicht. De bevindingen op die onderdelen zijn consistent met het totaalbeeld dat deze grafiek schetst.

Verklaring van de afwijkingen

De aanhoudende lastenoverschrijding aan de uitgavenkant kent meerdere verklaringen die in samenhang moeten worden bezien. Een structurele component wordt gevormd door de stijgende uitgaven aan inhuur van extern personeel, een ontwikkeling die in de periode 2017–2024 ononderbroken doorzet en in de meest recente jaren sterk versnelt. Daarnaast spelen incidentele factoren een rol, waaronder de inbreng van grondexploitaties in 2022 en incidentele projectkosten.

Aan de batenkant verklaren de aanvullende rijksmiddelen voor COVID-19 en de opvang van Oekraïense vluchtelingen de sterke stijging van zowel het gemeentefonds als de overige baten in 2022 en de jaren daarna. De overige baten laten ook in 2023 en 2024 een hoog niveau zien, wat deels samenhangt met hogere legesinkomsten als gevolg van grote bouwprojecten in de gemeente, waaronder werkzaamheden gerelateerd aan de verbreding van de A27.

De lokale belastingen laten een wisselend beeld zien, zonder een duidelijke structurele trend.

Vergelijking met de referentiegroep

De referentiegroep laat over de periode 2017–2024 een vergelijkbaar patroon zien: lasten die structureel boven de begroting uitkomen, en baten die de begroting eveneens structureel overtreffen. Gemiddeld over de referentiegemeenten bedraagt de afwijking aan de lastenkant circa -10% per jaar, en aan de batenkant lopen de afwijkingen uiteen van enkele procenten voor het gemeentefonds tot meer dan 60% voor de overige baten in de meest recente jaren.

Geertruidenberg wijkt op dit punt niet wezenlijk af van de referentiegroep in termen van richting. De omvang van de afwijkingen is in bepaalde jaren groter, met name in 2022 en 2023, maar dit is in lijn met de specifieke incidentele inkomsten die in die periode zijn ontvangen. De toenemende lastenoverschrijding in de meest recente jaren is een punt dat nadere aandacht verdient en wordt in de navolgende secties verder uitgewerkt.

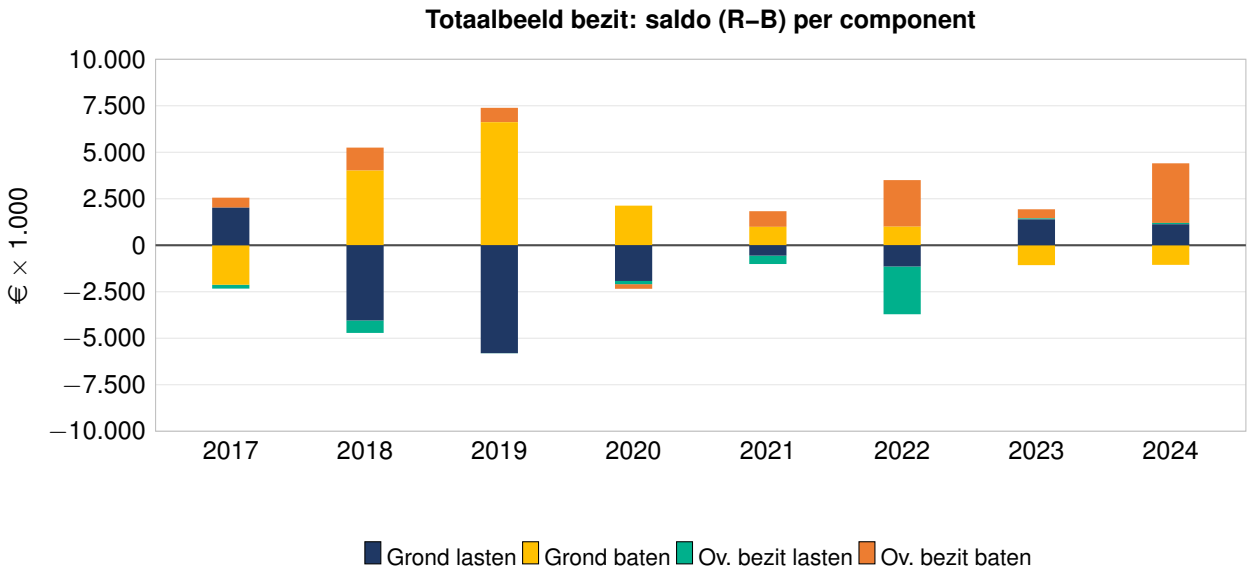
Duiding voor Geertruidenberg

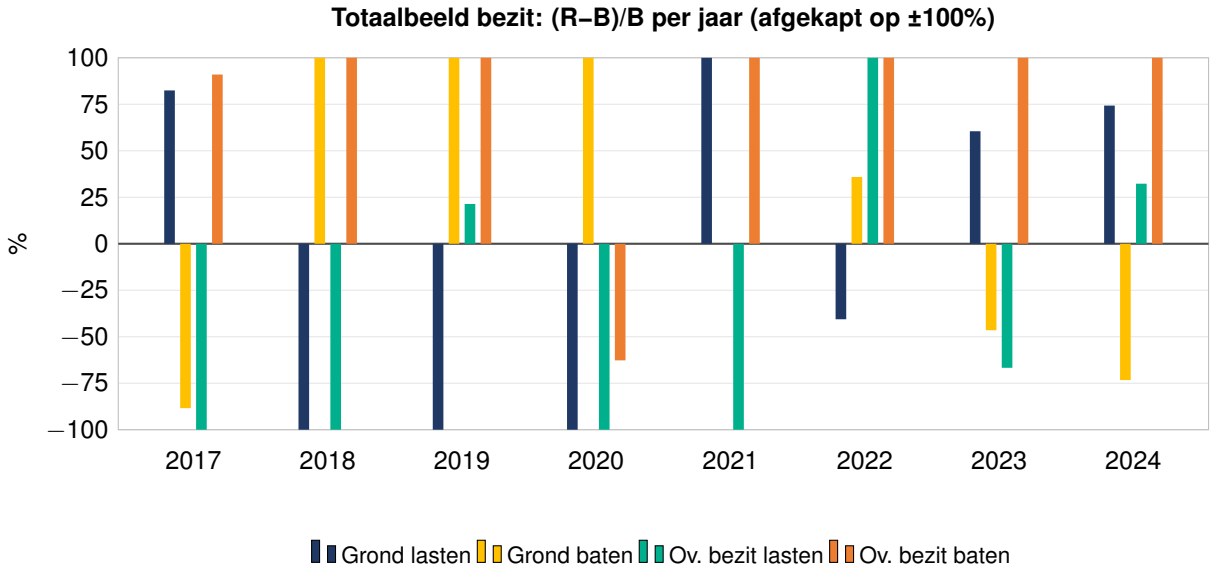
Het totaalbeeld van de inhoudelijke taken laat een gemeente zien die de afgelopen jaren financieel in evenwicht heeft geopereerd, maar waarbij de balans in toenemende mate afhangt van meevallers aan de batenkant om overschrijdingen aan de lastenkant te compenseren. Dit is een structureel aandachtspunt.

De lastenoverschrijdingen zijn niet eenmalig van aard: zij nemen jaar op jaar toe en weerspiegelen reële druk op de uitgavenkant van de begroting. De baten die deze druk compenseerden, in het bijzonder de aanvullende rijksmiddelen van 2022 en 2023, hebben een incidenteel karakter en zijn inmiddels grotendeels weggevallen.

Het is van belang te onderkennen dat de gunstige rekeningresultaten van de afgelopen jaren een vertekend beeld kunnen geven van de onderliggende financiële dynamiek. De structurele vraag die dit totaalbeeld opwerpt (of de gemeente de stijgende lasten op termijn kan blijven opvangen zonder aanvullende inkomsten of bezuinigingen) verdient een expliciete plek in de begrotingsdiscussie en de behandeling van de Voorjaarsnota.

1.4 Totaalbeeld: bezit (factsheet slide 6)

Wat laat de factsheet zien?

Deze pagina toont het totaalbeeld van het gemeentelijke bezit, onderverdeeld in twee categorieën. De eerste categorie betreft de grondexploitatie, die zowel woningbouwlocaties als bedrijventerreinen omvat. De tweede categorie, overig bezit, omvat het taakveld treasury (het gemeentelijke beheer van financiële middelen, leningen en beleggingen, waaronder rente en dividend) en het beheer van gebouwen die de gemeente in eigendom heeft maar niet zelf in gebruik neemt.

Beide grafieken tonen de afwijking tussen begroting en rekening: een positieve waarde aan de batenkant duidt op een meevaller, een positieve waarde aan de lastenkant op een tegenvaller.

Het beeld dat de grafiek laat zien is uitgesproken volatiel, in het bijzonder bij de grondexploitatie. In 2018 en 2019 zijn de afwijkingen aan zowel de lasten- als de batenkant uitzonderlijk groot, met

tegengestelde bewegingen die elkaar gedeeltelijk compenseren. Vanaf 2020 stabiliseert het beeld, om in 2022 opnieuw een grote uitschieter te laten zien, ditmaal aan de lastenkant van overig bezit. In 2024 valt een opvallend hoge batenoverschrijding bij overig bezit waar te nemen.

Aansluiting met de onderliggende cijfers

De cijfers in de factsheet zijn op basis van de aangeleverde databestanden geverifieerd en sluiten aan op de gemeentelijke administratie. De grondexploitatiecijfers zijn herleidbaar tot de taakvelden 3.2 en 8.2, het overig bezit tot de taakvelden 0.3 (beheer overige gebouwen) en 0.5 (treasury). De totaalbedragen per jaar komen overeen met de gegevens zoals die in de jaarrekeningen van Geertruidenberg zijn opgenomen.

Verklaring van de afwijkingen

De grote schommelingen in de grondexploitatie in 2018 en 2019 zijn inherent aan de aard van grondontwikkeling: grondexploitaties kennen een langjarig karakter waarbij baten en lasten sterk kunnen fluctueren afhankelijk van de voortgang van projecten, de timing van grondverkopen en bijstellingen van plankosten. Dergelijke bewegingen zijn in de praktijk lastig precies te begroten en leiden vrijwel altijd tot aanzienlijke afwijkingen ten opzichte van de raming.

De uitschieter aan de lastenkant van overig bezit in 2022 hangt samen met de inbreng van de grondexploitatie Donge-oevers in de gemeentelijke balans. Deze inbreng leidde tot een eenmalige en substantiële afschrijving, verdeeld over drie locaties: Oude Haven (€944.507), Rivierkade (€698.187) en Achter de Hoeve (€808.553), met een totale impact van ruim €2,45 miljoen. Deze boeking verklaart tevens de piek in de afschrijvingen die op pagina 7 van de factsheet zichtbaar is.

De hoge batenoverschrijding bij overig bezit in 2024, ruim €3,2 miljoen boven begroting, vergt nadere toelichting bij de ambtelijke organisatie en is op basis van de beschikbare data niet volledig herleidbaar. Een mogelijke verklaring ligt in de ontwikkeling van rente- en dividendinkomsten, die in 2024 aanzienlijk hoger uitvielen dan begroot, zoals nader toegelicht in de sectie over rente en dividend.

Vergelijking met de referentiegroep

De referentiegroep laat voor de grondexploitatie dermate grote onderlinge verschillen zien dat een zinvolle vergelijking op dit onderdeel beperkt is. Dit wordt ook in de factsheet zelf onderkend: de vijf vergelijkingsgemeenten wijken onderling sterk af in hun grondontwikkelingsactiviteiten, waardoor het groepsgemiddelde sterk wordt beïnvloed door individuele uitschieters. De factsheet merkt dan ook op dat de referentiegroep op dit onderdeel geen noemenswaardige verdieping oplevert.

Voor overig bezit geldt dat de afwijkingen bij de referentiegemeenten over het algemeen beperkter van omvang zijn. De uitschieter van Geertruidenberg in 2022 is op dit punt groter dan bij de referentiegroep gemiddeld het geval is, maar is verklaarbaar door een eenmalige boeking.

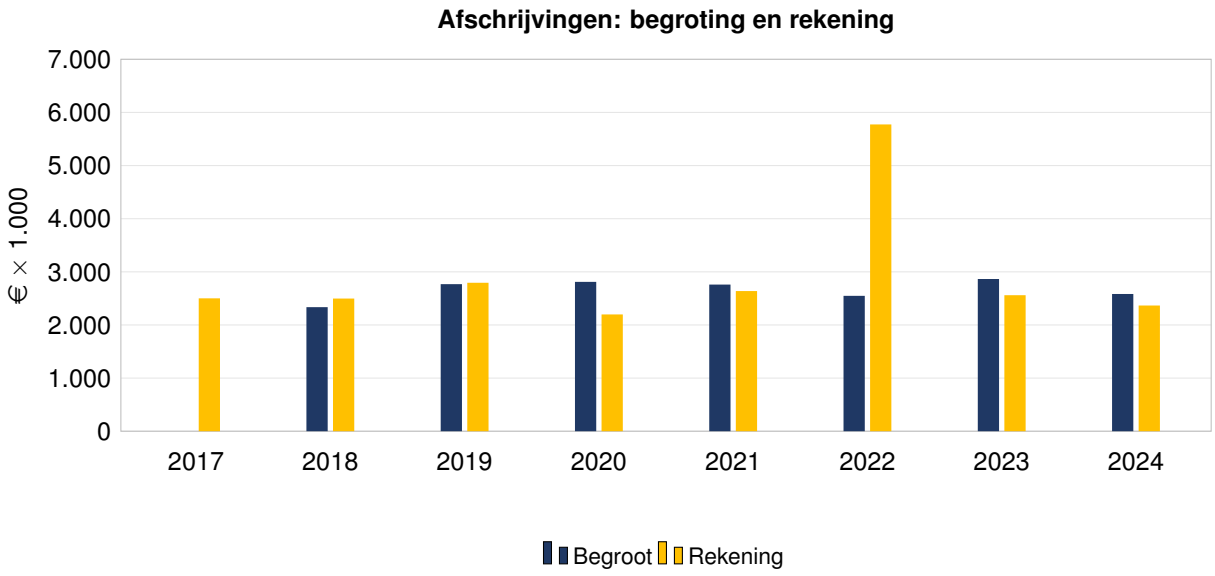
Duiding voor Geertruidenberg

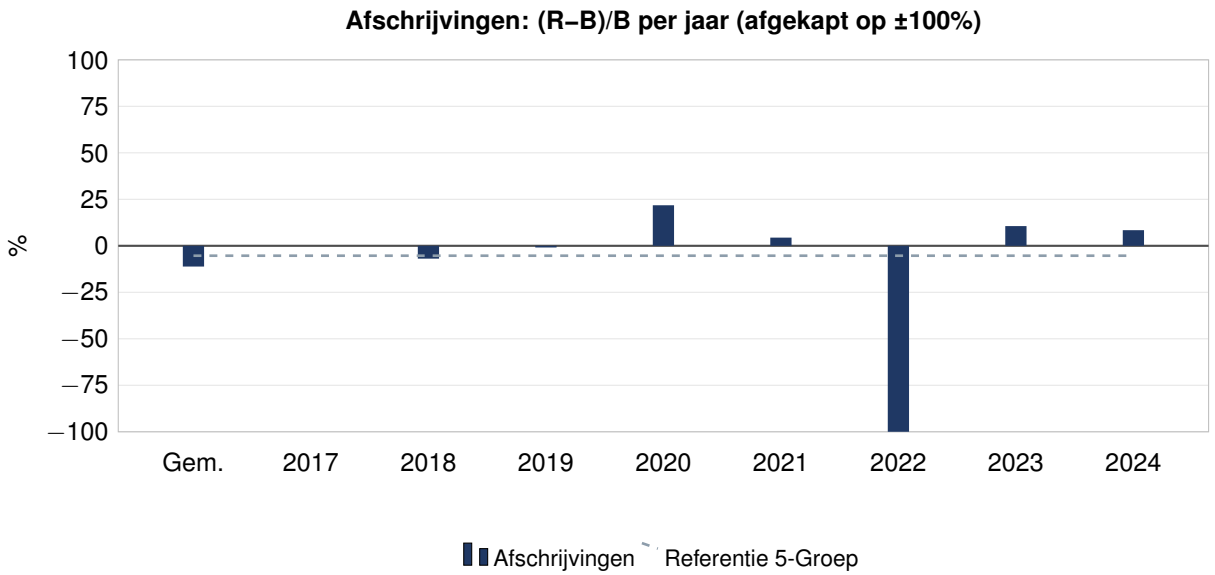
Het totaalbeeld van het gemeentelijke bezit wordt in sterke mate bepaald door incidentele en projectmatige factoren. De volatiliteit in de grondexploitatie is inherent aan dit type activiteiten en zegt op zichzelf weinig over de kwaliteit van het financieel beheer. Grondexploitaties brengen aanzienlijke budgettaire risico's met zich mee: afwijkingen van meerdere miljoenen in één jaar zijn geen uitzondering, en de begroting biedt op dit onderdeel structureel beperkte voorspellingskracht.

De eenmalige impact van de inbreng van Donge-oevers in 2022 is inmiddels verwerkt en heeft geen structurele doorwerking. De ontwikkeling van overig bezit in 2024 verdient verdere monitoring, in het bijzonder de vraag of de hoge batenoverschrijding een incidenteel of een structureel karakter heeft.

Bij de behandeling van grondexploitaties wordt aanbevolen jaarlijks expliciet stil te staan bij de actuele risico's en de verwachte afwijkingen ten opzichte van de meerjarenbegroting, zodat mogelijke tegenvallers tijdig in beeld zijn. Bij de ambtelijke organisatie is dit reeds structurele praktijk, maar het blijft van belang dat ook raad en college zich hiervan bewust blijven.

1.5 Afschrijvingen (factsheet slide 7)

Wat laat de factsheet zien?

Deze grafiek toont de ontwikkeling van de afschrijvingen van Geertruidenberg over de periode 2017–2024, uitgesplitst naar begroting en rekening. Afschrijvingen zijn de jaarlijkse kosten die de gemeente boekt voor de waardevermindering van haar vaste activa: gebouwen, infrastructuur, voertuigen en overige investeringen. Zij vormen een relatief stabiel en voorspelbaar onderdeel van de gemeentelijke begroting, omdat zij direct voortvloeien uit eerder gedane investeringsbeslissingen.

Het beeld over de meeste jaren is dan ook stabiel: de rekening wijkt slechts beperkt af van de begroting, met afwijkingen die doorgaans binnen een bandbreedte van enkele procenten blijven. De uitzondering is 2022, waar de rekening met €5,77 miljoen ruim het dubbele bedraagt van de begroting van €2,55 miljoen. Deze uitschieter is onmiddellijk zichtbaar in de grafiek en vraagt om een nadere verklaring.

Aansluiting met de onderliggende cijfers

De cijfers in de factsheet zijn geverifieerd aan de hand van de aangeleverde databestanden en sluiten aan op de gemeentelijke administratie. De afschrijvingen zijn in de financiële administratie opgenomen onder economische categorie 7.3. De bedragen per jaar komen overeen met de gegevens zoals die door Geertruidenberg aan het CBS zijn aangeleverd en in de jaarrekeningen zijn opgenomen.

Voor 2017 ontbreekt een begrote waarde in de dataset, waardoor de afwijking voor dat jaar niet kan worden berekend. Dit is een beperking van de beschikbare data en niet van de gemeentelijke administratie.

Verklaring van de afwijkingen

De uitschieter in 2022 is volledig verklaarbaar en heeft een eenmalig karakter. In dat jaar is de grondexploitatie Donge-oevers ingebracht in de gemeentelijke balans. Deze inbreng vereiste een eenmalige afschrijving op drie afzonderlijke locaties binnen dit complex:

- Oude Haven: €944.507
- Rivierkade: €698.187
- Achter de Hoeve: €808.553

De totale eenmalige impact bedroeg daarmee ruim €2,45 miljoen, bovenop de reguliere afschrijvingen van dat jaar. Dit verklaart de volledige omvang van de piek in 2022. De afschrijvingen zijn in 2023 en 2024 teruggekeerd naar het niveau dat ook voor 2022 werd gerealiseerd, wat bevestigt dat het hier een incidentele boeking betreft zonder structurele doorwerking.

De geringe afwijkingen in de overige jaren zijn in lijn met wat bij afschrijvingen gebruikelijk is: kleine verschillen ontstaan door gewijzigde investeringstiming, bijstellingen van activawaarden of afrondingen in de berekening van afschrijvingstermijnen.

Vergelijking met de referentiegroep

De referentiegroep laat over de periode 2017–2024 een gemiddelde afwijking zien van circa 5,3% op afschrijvingen, wat betekent dat de rekening gemiddeld iets lager uitvalt dan de begroting. Dit is een gebruikelijk patroon: gemeenten ramen afschrijvingen doorgaans voorzichtig, waarbij investeringen soms later worden gerealiseerd dan gepland, wat leidt tot lagere feitelijke afschrijvingen.

Geertruidenberg volgt dit patroon in de meeste jaren. De afwijking in 2022 is van een geheel andere orde en is niet vergelijkbaar met de ontwikkeling bij de referentiegemeenten in dat jaar. Dit is echter niet verontrustend: de oorzaak is immers eenduidig herleidbaar tot een specifieke eenmalige boeking die losstaat van de reguliere afschrijvingssystematiek.

Duiding voor Geertruidenberg

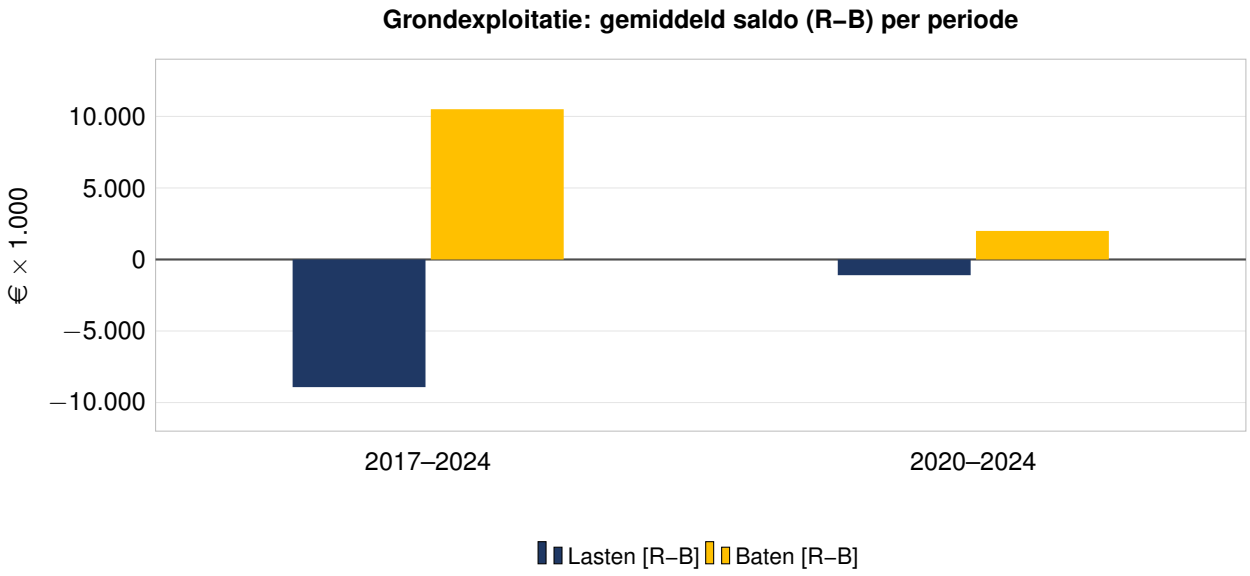
Het afschrijvingsverloop van Geertruidenberg geeft over de beschouwde periode een stabiel en goed verklaarbaar beeld. De afwijkingen ten opzichte van de begroting zijn in vrijwel alle jaren

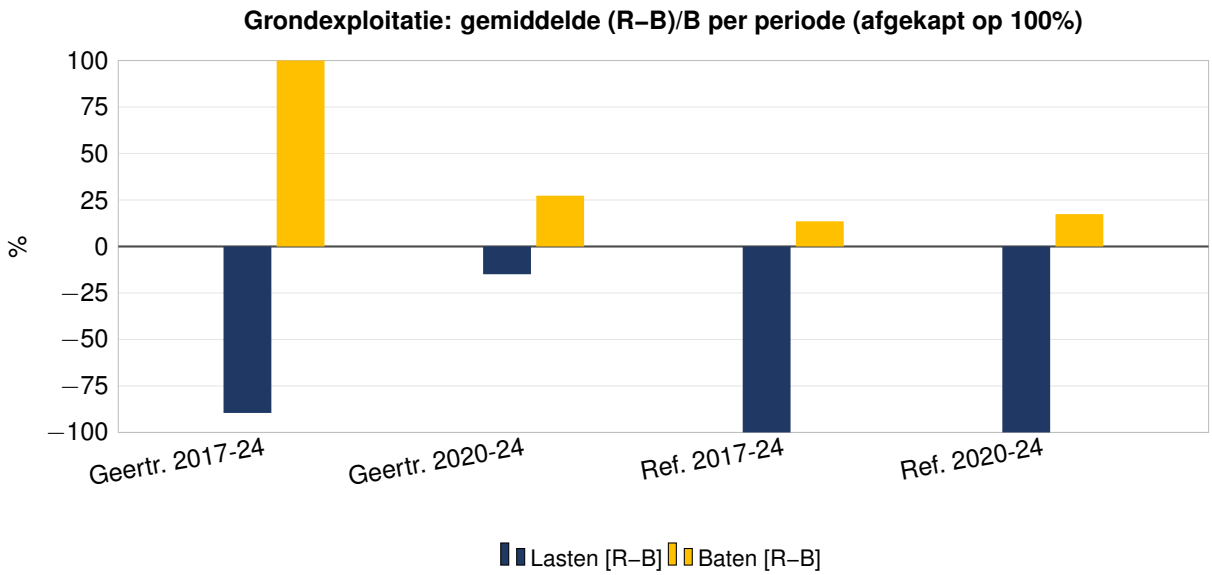
beperkt, wat duidt op een solide raming van de investeringsportefeuille en een beheersbare uitvoeringspraktijk.

De piek van 2022 is volledig toe te schrijven aan de eenmalige inbreng van de grondexploitatie Donge-oevers en heeft geen structurele betekenis voor de afschrijvingsontwikkeling van de gemeente. Nu deze boeking is verwerkt, is het afschrijvingsniveau gestabiliseerd op een niveau dat in lijn ligt met de begroting en met de referentiegroep.

Voor de raad verdient het aanbeveling om bij de beoordeling van de jaarrekening aandacht te besteden aan de ontwikkeling van de investeringsagenda: nieuwe investeringsbeslissingen leiden in de jaren erna tot structureel hogere afschrijvingslasten. Inzicht in de verwachte groei van de afschrijvingen als gevolg van geplande investeringen is daarmee een relevant onderdeel van de meerjarige financiële planning.

1.6 Grondexploitatie (factsheet slide 8)

Wat laat de factsheet zien?

Deze pagina toont de ontwikkeling van de grondexploitatie van Geertruidenberg over de periode 2017–2024. Grondexploitatie omvat alle gemeentelijke activiteiten rondom de verwerving, ontwikkeling en verkoop van grond, zowel voor woningbouw als voor bedrijventerreinen. Het betreft daarmee een specifiek en van nature volatiel onderdeel van de gemeentelijke begroting, waarbij baten en lasten sterk kunnen fluctueren afhankelijk van de voortgang van individuele projecten en de timing van grondtransacties.

De eerste grafiek toont de gemiddelde afwijking tussen rekening en begroting over twee periodes: 2017–2024 en 2020–2024. Over de gehele periode zijn de lasten gemiddeld ruim €8,9 miljoen lager uitgevallen dan begroot, terwijl de baten gemiddeld ruim €10,5 miljoen hoger uitvielen dan begroot. Over de meer recente periode 2020–2024 zijn deze afwijkingen aanzienlijk kleiner: res-

pectievelijk €1,1 miljoen aan de lastenkant en €2,0 miljoen aan de batenkant. Dit duidt erop dat de grondexploitatie in de meest recente jaren stabieler verloopt dan in de periode daarvoor.

De tweede grafiek toont dezelfde afwijkingen uitgedrukt als percentage van de begroting. De percentages over de volledige periode zijn dermate groot dat zij een directe vergelijking bemoeilijken, hetgeen inherent is aan de aard van grondexploitaties: zelfs een kleine absolute afwijking leidt tot een hoog percentage wanneer de begrote waarde laag of zelfs nul is.

Aansluiting met de onderliggende cijfers

De grondexploitatiecijfers zijn in de gemeentelijke administratie opgenomen onder taakvelden 3.2 en 8.2, en onder economische categorie 3.1 voor de grondcomponent. De aangeleverde databestanden bevestigen de aansluiting met de in de factsheet gepresenteerde bedragen. De verdiepingsanalyse laat zien dat de tegenboeking van de grond inbreng in 2022, de inbreng van de grondexploitatie Donge-oevers in de gemeentelijke balans, zichtbaar is als een afzonderlijke post onder categorie 3.1, met een totale waarde van €2,45 miljoen. Deze boeking is reeds toegelicht in de sectie over afschrijvingen en hangt onlosmakelijk samen met de bewegingen die in de grondexploitatiegrafiek zichtbaar zijn.

Verklaring van de afwijkingen

De grondexploitatieportefeuille van Geertruidenberg wordt in de beschouwde periode gedomineerd door het programma Donge-oevers: een langjarige gebiedsontwikkeling gericht op de toeristische, recreatieve en economische herontwikkeling van locaties langs de oevers van de rivier de Donge. Het programma omvat zes deellocaties: Rivierkade, Achter de Hoeven, Oude Haven, Slikpolder, Timmersteekade en Fort Lunet. Naast Donge-oevers speelt het bedrijventerrein Dombosch een rol in de gemeentelijke grondportefeuille.

De grote afwijkingen in 2018 en 2019 zijn inherent aan de vroege fase van deze gebiedsontwikkeling. In die jaren waren de planvorming en de fasering van de deellocaties nog in volle ontwikkeling, waardoor zowel de timing van grondverkopen als de omvang van plankosten moeilijk precies te ramen waren. Dergelijke afwijkingen zijn in de opstartfase van complexe gebiedsontwikkelingen gebruikelijk en zeggen op zichzelf weinig over de kwaliteit van het financieel beheer.

De meer recente periode 2020–2024 laat een stabieler beeld zien, in lijn met de verdere uitkristallisering van het programma. De meest significante eenmalige boeking in deze periode is de inbreng van de grondexploitaties Oude Haven, Rivierkade en Achter de Hoeven in de gemeentelijke balans in 2022, met een totale afschrijving van €2,45 miljoen. Deze boeking is reeds toegelicht in de sectie over afschrijvingen.

In 2023 en 2024 vallen de lasten van de grondexploitatie voor het eerst hoger uit dan begroot, terwijl de baten achterblijven. Dit patroon past bij een fase waarin gebiedsontwikkelingskosten worden gemaakt terwijl grondverkopen nog niet zijn gerealiseerd, wat gebruikelijk is bij de uitvoering van de afzonderlijke deelprojecten binnen Donge-oevers. De gemeente heeft in 2024 onder meer de startnotitie voor de deellocatie Achter de Hoeven vastgesteld, waarbij woningbouw voor circa 180

woningen is voorzien. De verwachte grondopbrengsten uit deze locatie zullen naar verwachting pas in latere jaren, bij daadwerkelijke grondverkoop, tot uitdrukking komen in de rekening.

Vergelijking met de referentiegroep

De factsheet merkt expliciet op dat de referentiegroep op het onderdeel grondexploitatie dermate grote afwijkingen vertoont dat een zinvolle vergelijking niet mogelijk is. De vijf vergelijkingsgemeenten wijken onderling sterk af in hun grondontwikkelingsactiviteiten en -portefeuilles, waardoor het groepsgemiddelde wordt gedomineerd door individuele uitschieters. Dit is een beperking die inherent is aan de keuze voor een kleine referentiegroep en is door de onderzoekers van het DoeMee-onderzoek zelf onderkend.

De percentages die voor de referentiegroep worden gerapporteerd (aan de lastenkant -590% over 2017–2024 en zelfs -2.469% over 2020–2024) illustreren dat de vergelijkingsbasis te beperkt is om hieruit conclusies te trekken. Vergelijking op dit onderdeel wordt dan ook buiten beschouwing gelaten.

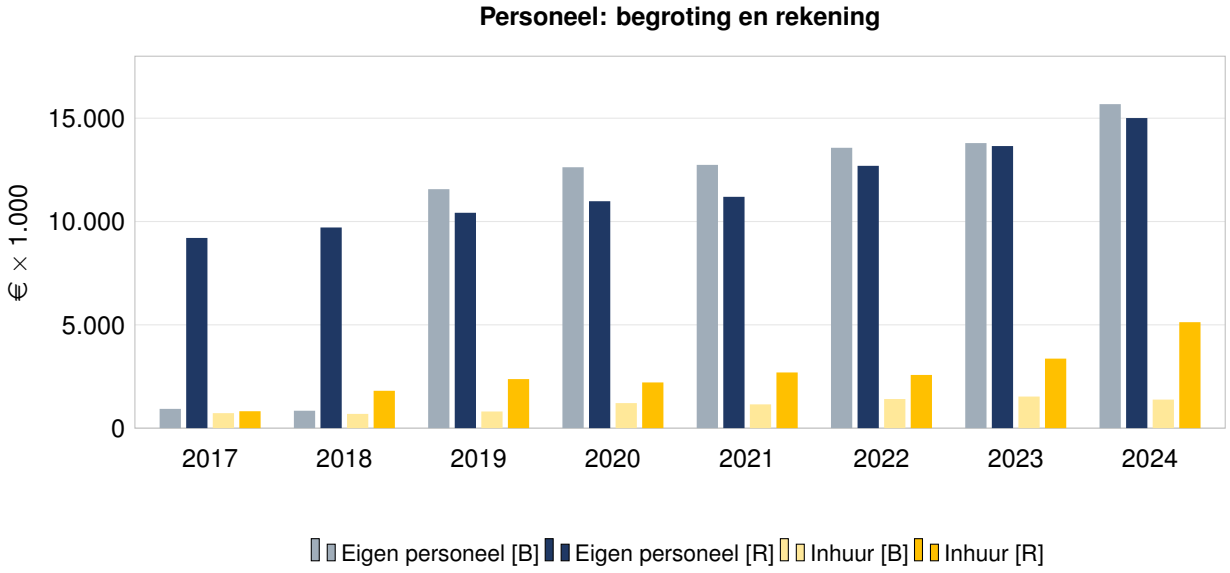
Duiding voor Geertruidenberg

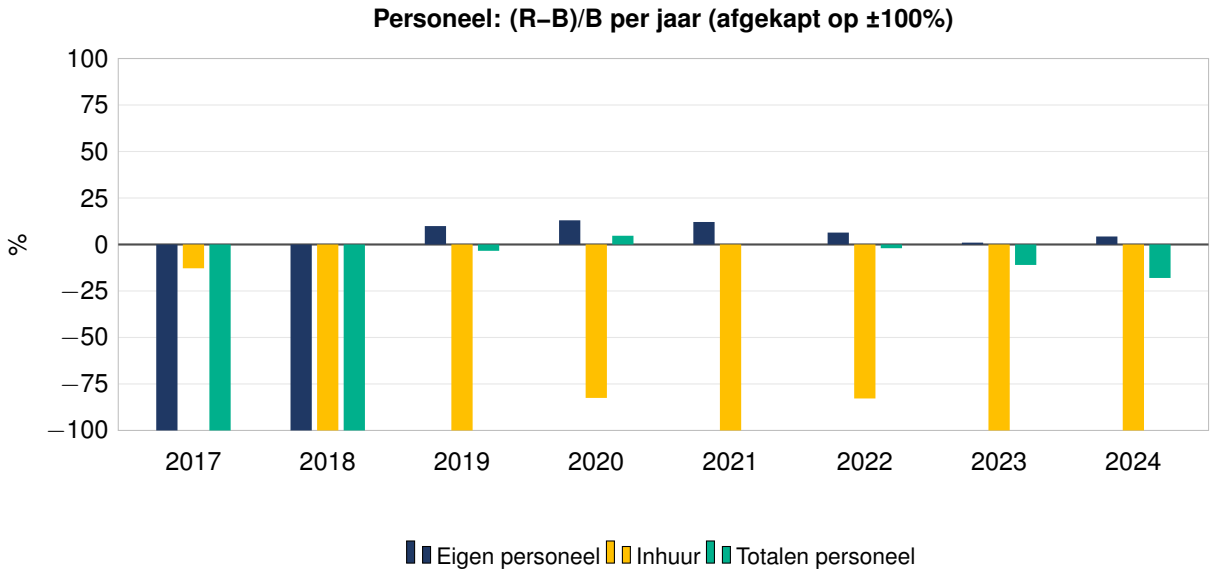
Het beeld van de grondexploitatie van Geertruidenberg is in lijn met wat bij actieve grondontwikkelende gemeenten gebruikelijk is: grote afwijkingen in de beginjaren van de beschouwde periode, gevolgd door een stabilisering naarmate de portefeuille is uitgekristalliseerd. De eenmalige impact van de inbreng van Donge-oevers in 2022 is inmiddels volledig verwerkt.

Het gegeven dat de lasten in 2023 en 2024 boven de begroting uitkomen terwijl de baten achterblijven, verdient aandacht. Dit kan duiden op een verschuiving in de fasering van lopende exploitaties, waarbij kosten eerder worden gemaakt dan baten worden ontvangen. Dit is op zichzelf niet ongebruikelijk binnen grondontwikkeling, maar vraagt wel om een actueel en realistisch beeld van de meerjarige kasstromen binnen de grondexploitaties.

Bij de behandeling van de grondexploitaties is het wenselijk jaarlijks inzicht te hebben in de actuele stand van de lopende complexen, de verwachte looptijden en de risico's op verliezen of aanvullende bijdragen vanuit de algemene dienst. Grondexploitaties vormen een van de grootste financiële risicofactoren voor een gemeente en vereisen een actief en geïnformeerd toezicht.

1.7 Personeel (factsheet slide 9)

Wat laat de factsheet zien?

Deze pagina toont de ontwikkeling van de personeelskosten van Geertruidenberg over de periode 2017–2024, uitgesplitst naar eigen personeel en inhuur van derden. Beide categorieën worden weergegeven voor zowel de begroting als de rekening, zodat de afwijking tussen raming en werkelijkheid zichtbaar wordt.

Twee patronen springen direct in het oog. Ten eerste liggen de werkelijke uitgaven aan eigen personeel in vrijwel alle jaren lager dan begroot, met uitzondering van 2017 en 2018 waar de begrotingscijfers afwijken als gevolg van de destijds geldende ambtelijke fusieconstructie. Ten tweede laten de uitgaven aan inhuur een ononderbroken en sterk stijgende lijn zien: van €819.000 in 2017 tot €5,13 miljoen in 2024. De begroting voor inhuur is in alle jaren aanzienlijk lager dan de werkelijke uitgaven, waarbij het verschil in de meest recente jaren sterk toeneemt. In 2024 bedragen de werkelijke

inhuurkosten bijna vier maal de begrote waarde.

De tweede grafiek toont de procentuele afwijkingen ten opzichte van de begroting, inclusief een vergelijking met de referentiegroep. Hieruit blijkt dat de afwijkingen bij inhuur structureel negatief zijn. Dat wil zeggen: de rekening valt structureel hoger uit dan de begroting. Deze afwijkingen nemen in omvang toe.

Aansluiting met de onderliggende cijfers

De personeelskosten zijn in de gemeentelijke administratie opgenomen onder economische categorie 1.1 (salarissen en sociale lasten) voor eigen personeel en categorie 3.5.1 (ingeleend personeel) voor inhuur. De verdiepingsanalyse laat zien dat de cijfers in de factsheet aansluiten op de gemeentelijke administratie, mits uitsluitend de uitgaven op categorie 3.5.1 worden beschouwd.

Een belangrijk nuancering betreft de batenkant van het personeelsbudget. Tegenover de inhuuruitgaven staan ook inkomsten, die in de factsheet niet zichtbaar zijn. Het gaat daarbij onder meer om doorbetaling van salarissen voor niet-ingevulde vacatures, UWV-uitkeringen bij zwangerschap en verlof, en projectsubsidies waarbij personeelskosten worden doorbelast aan derden. De netto inhuurlast is daarmee lager dan de bruto uitgaven suggereren, maar de stijgende trend blijft ook na correctie hiervoor zichtbaar en significant.

De begrotingscijfers voor eigen personeel in 2017 en 2018 wijken sterk af van de werkelijke uitgaven en van de niveaus in latere jaren. Dit hangt samen met de ambtelijke fusieconstructie die Geertruidenberg tot 2017 kende en heeft geen inhoudelijke betekenis voor de beoordeling van de personeelsontwikkeling.

Verklaring van de afwijkingen

De structurele en toenemende overschrijding van het inhuurbudget heeft een duidelijke achterliggende oorzaak: de gemeente ervaart al geruime tijd knelpunten bij het aantrekken en behouden van vast personeel. De krapte op de arbeidsmarkt voor gemeentelijk personeel treft Geertruidenberg, evenals veel andere kleine en middelgrote gemeenten, in toenemende mate. Vacatures die niet of niet tijdig kunnen worden ingevuld met eigen personeel, worden opgevangen met externe inhuur. Dit is op korte termijn een effectieve oplossing, maar structureel kostbaarder dan het in dienst hebben van eigen personeel.

De onderschrijding van het budget voor eigen personeel in de meeste jaren is een direct spiegelbeeld van dit probleem: niet-ingevulde vacatures leiden tot lagere salarislasten dan begroot, maar de werkzaamheden worden elders, duurder, ingekocht.

De afwijkingen bij eigen personeel die binnen een bandbreedte van vijf procent blijven, zijn in het algemeen verklaarbaar door CAO-ontwikkelingen en kleine verschuivingen in de formatiebezetting. Grotere afwijkingen, zoals in 2017 en 2018, zijn gerelateerd aan de eerdergenoemde fusieconstructie.

Vergelijking met de referentiegroep

De factsheet vermeldt dat de benchmark voor totale personeelskosten voor de gehele groep overige gemeenten een gemiddelde afwijking van $-8{,}4\%$ laat zien, wat betekent dat ook bij de referentiegemeenten de rekening gemiddeld hoger uitvalt dan de begroting. Dit duidt erop dat de problematiek van stijgende personeelskosten en toenemende inhuur niet specifiek is voor Geertruidenberg, maar een breed patroon is binnen de groep van vergelijkbare gemeenten.

De afwijking bij Geertruidenberg ligt in de meest recente jaren echter boven dit gemiddelde, met name wat betreft inhuur. De inhuurkosten in 2024 zijn bijna vier maal het begrote bedrag, terwijl de referentiegroep een gemiddelde overschrijding van circa -130% op inhuur laat zien over de gehele periode. De situatie bij Geertruidenberg wijkt daarmee in ongunstige zin af van het gemiddelde van de referentiegroep, al dient te worden opgemerkt dat ook binnen de referentiegroep aanzienlijke onderlinge verschillen bestaan.

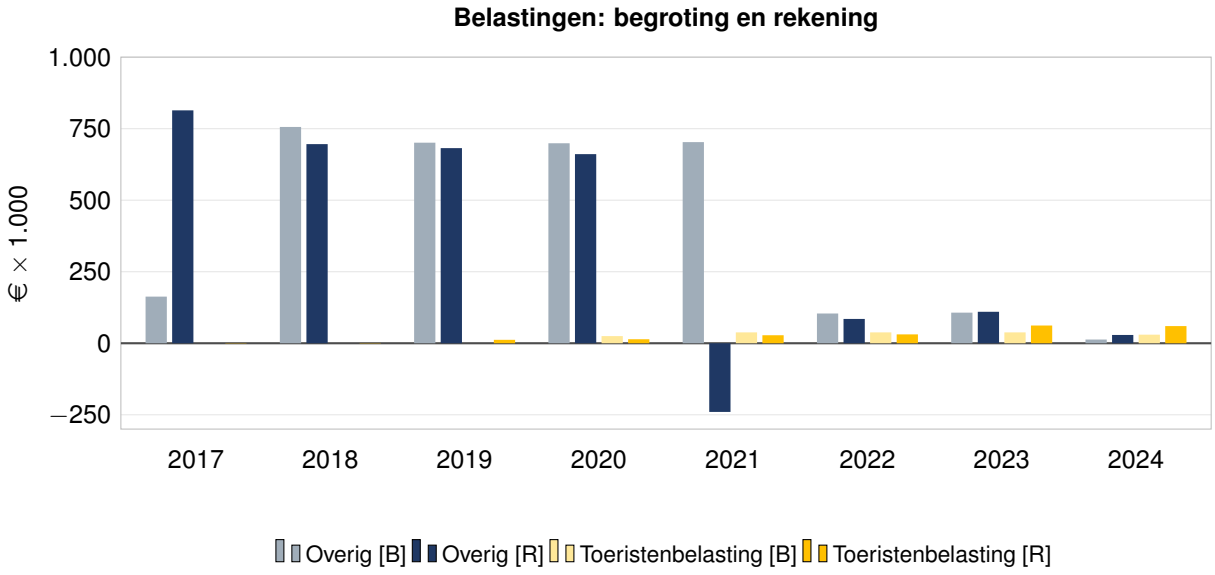
Duiding voor Geertruidenberg

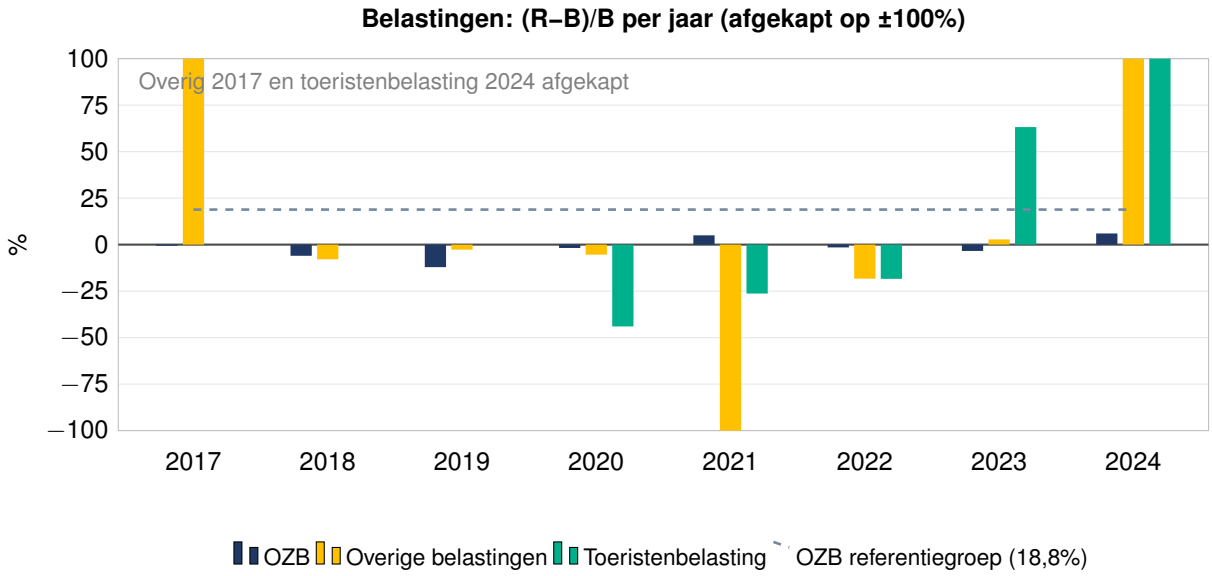
De ontwikkeling van de personeelskosten vormt het meest consistente en zorgwekkende patroon in de gehele analyse. De stijgende inhuurkosten zijn geen toevallige fluctuatie maar een structurele trend die zich over acht jaar ononderbroken heeft doorgezet en in de meest recente jaren sterk versnelt. De inhuurkosten zijn in 2024 met €5,13 miljoen goed voor een substantieel deel van de totale personeelslasten van de gemeente.

Deze ontwikkeling brengt meerdere risico's met zich mee. Inhuur is structureel duurder dan vast personeel, leidt tot een grotere afhankelijkheid van de externe arbeidsmarkt en draagt minder bij aan de institutionele kennis en continuïteit binnen de organisatie. Bovendien is de beheersbaarheid van de inhuurkosten op de korte termijn beperkt: zolang vacatures niet worden ingevuld, blijft de vraag naar externe capaciteit bestaan.

Op dit punt een is duidelijke sturingsopgave te herkennen. Het verdient aanbeveling om van het college een concrete analyse te vragen van de omvang en samenstelling van de inhuurportefeuille, de onderliggende oorzaken van de openstaande vacatures en de maatregelen die worden getroffen om de afhankelijkheid van externe inhuur structureel te verminderen. De ontwikkeling van de totale personeelslasten, vast en ingehuurd samen, vraagt om een expliciete plek in de meerjarige financiële planning en de begrotingsdiscussie.

1.8 Belastingen (factsheet slide 10)

Wat laat de factsheet zien?

Deze pagina toont de ontwikkeling van de gemeentelijke belastingopbrengsten over de periode 2017–2024, uitgesplitst naar de afzonderlijke belastingsoorten. De gemeente Geertruidenberg heft de volgende gemeentelijke belastingen: onroerendezaakbelasting (OZB), overige belastingen en toeristenbelasting. Parkeerbelasting wordt in Geertruidenberg niet geheven.

De eerste grafiek toont de begroting en rekening voor de overige belastingen en de toeristenbelasting. De OZB is in deze grafiek buiten beeld gelaten omdat de omvang van de OZB-opbrengsten aanzienlijk groter is dan die van de overige belastingen, waardoor kleinere verschillen in de andere categorieën niet leesbaar zouden zijn. De tweede grafiek toont de procentuele afwijking tussen rekening en begroting voor alle belastingsoorten, inclusief de OZB, afgezet tegen de referentiegroep.

Het beeld bij de OZB is over de gehele periode relatief stabiel: de afwijkingen ten opzichte van de begroting blijven beperkt en liggen in lijn met het gemiddelde van de referentiegroep. Bij de overige belastingen is het beeld grilliger. In 2017 valt de rekening aanzienlijk hoger uit dan de begroting, terwijl in 2021 een negatieve waarde wordt gerealiseerd. De rekening valt lager uit dan de begroting, wat duidt op een terugboeking of correctie in dat jaar. De toeristenbelasting laat over de beschouwde periode een gestaag stijgende lijn zien, zowel in begroting als in rekening.

Aansluiting met de onderliggende cijfers

De belastingopbrengsten zijn in de gemeentelijke administratie opgenomen onder de taakvelden 0.61 en 0.62 (OZB woningen en niet-woningen), 0.63 (parkeerbelasting, niet van toepassing) en 0.64 (overige belastingen), alsmede taakveld 3.4 als benadering voor de toeristenbelasting. De aangeleverde databestanden bevestigen de aansluiting met de in de factsheet gepresenteerde bedragen op totaalniveau.

Een directe aansluiting per belastingsoort is beperkt mogelijk omdat de factsheet gebruikmaakt van een specifieke indeling waarbij taakvelden worden geclusterd. De globale verhoudingen en trends zijn echter herkenbaar en consistent met de gemeentelijke jaarrekeningen.

Verklaring van de afwijkingen

De uitschieter bij de overige belastingen in 2017, waarbij de rekening (€814.000) ruim vijf maal de begroting (€163.000) bedraagt, is opvallend maar niet nader herleidbaar op basis van de beschikbare data. Een mogelijke verklaring ligt in een eenmalige heffing of correctie die in dat jaar heeft plaatsgevonden. Nadere toelichting vanuit de ambtelijke organisatie is gewenst om deze afwijking volledig te duiden.

De negatieve rekening bij overige belastingen in 2021 (€−240.000) is eveneens ongebruikelijk en wijst op een terugboeking of correctie in de heffing of inning van belastingen in dat jaar. Ook hier geldt dat de beschikbare data onvoldoende detail biedt voor een volledige verklaring.

De afwijkingen bij de OZB blijven over de gehele periode beperkt en zijn in lijn met de normale fluctuaties die optreden als gevolg van bezwaarschriften, vrijstellingen en kleine aanpassingen in de WOZ-waardeontwikkeling. De toeristenbelasting laat een gestaag groeiend patroon zien dat consistent is met de toename van recreatief verblijf in de gemeente en de geleidelijke verhoging van het tarief in de achterliggende jaren.

Vergelijking met de referentiegroep

De factsheet merkt op dat de vijf vergelijkingsgemeenten op het onderdeel belastingen te divers zijn om tot betekenisvolle extra inzichten te komen. De referentiegroep omvat gemeenten met uiteenlopende belastingstelsels, tarieven en heffingsgrondslagen, waardoor het groepsgemiddelde beperkte vergelijkingswaarde heeft.

De OZB-afwijking bij Geertruidenberg van gemiddeld 18,8% over de gehele periode in de referentiegroep geeft aan dat de OZB-opbrengsten bij vergelijkbare gemeenten gemiddeld hoger uitvallen

dan begroot. Geertruidenberg volgt dit patroon in grote lijnen, met afwijkingen die doorgaans binnen een aanvaardbare bandbreedte blijven. Op het onderdeel overige belastingen zijn de afwijkingen bij Geertruidenberg in enkele jaren groter dan het referentiegemiddelde, maar de omvang in absolute zin is beperkt.

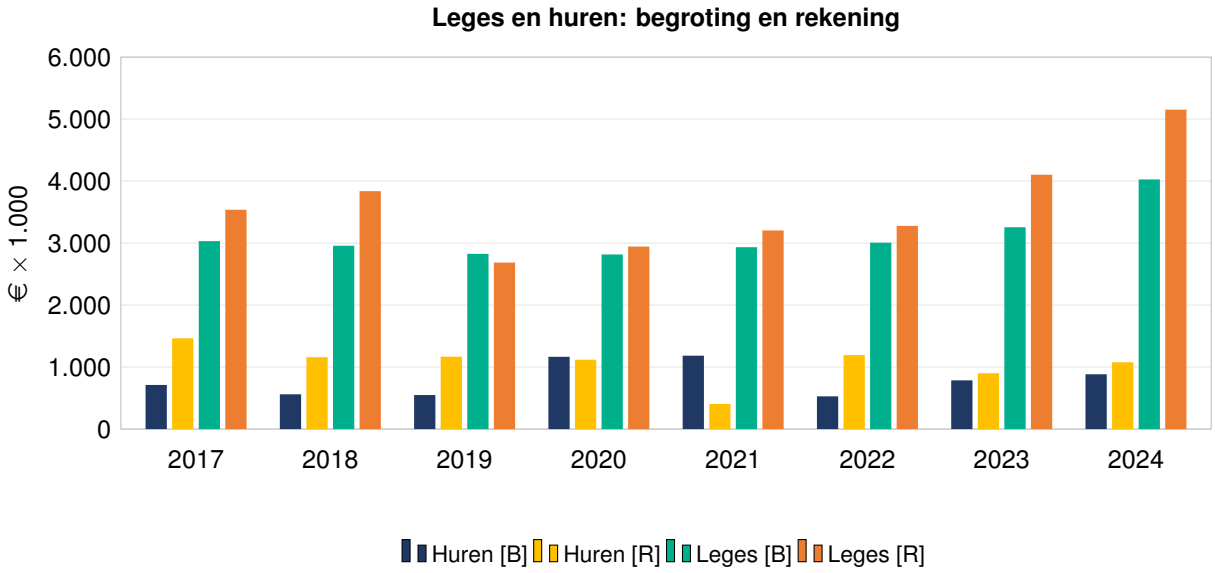
Duiding voor Geertruidenberg

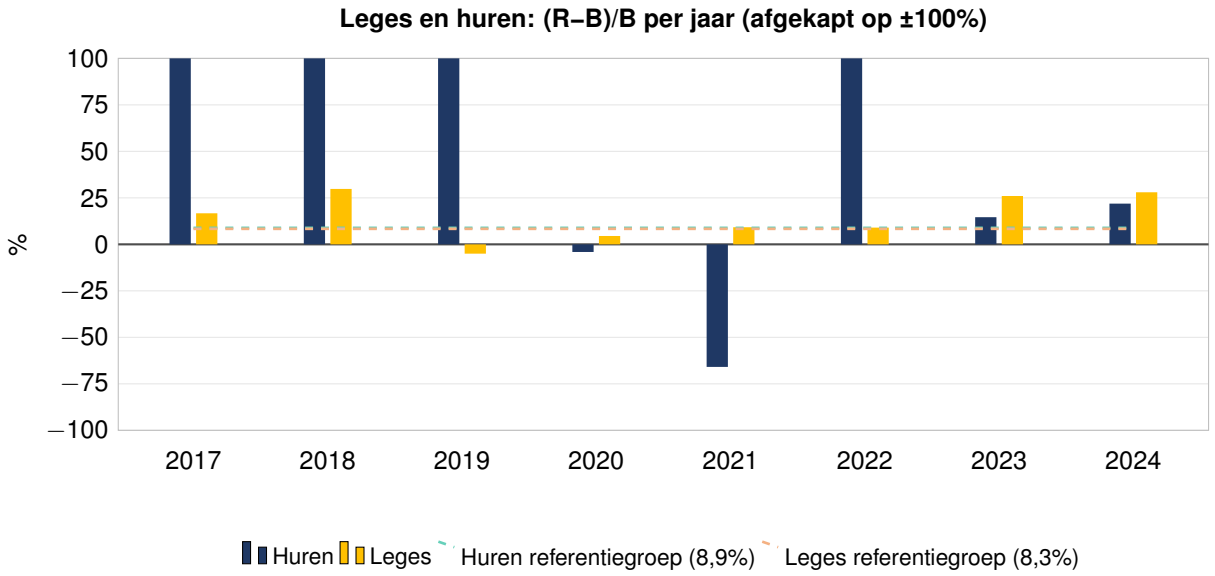
Het belastingbeeld van Geertruidenberg is over de beschouwde periode grotendeels stabiel en beheersbaar. De OZB-opbrengsten wijken niet structureel af van de raming, wat duidt op een solide waardering en heffingspraktijk. De toeristenbelasting ontwikkelt zich in lijn met de verwachtingen en vormt een groeiende maar bescheiden inkomstenbron.

De afwijkingen bij de overige belastingen in 2017 en 2021 vragen om een nadere toelichting vanuit de ambtelijke organisatie. Hoewel de absolute bedragen beperkt zijn, is inzicht in de oorzaak van deze uitschieters van belang voor een correcte interpretatie van het totaalbeeld.

Op dit onderdeel is het met name relevant om periodiek te toetsen of de gemeentelijke belastingtarieven in lijn zijn met de kostendekkendheid van de bijbehorende voorzieningen en of de heffingsgrondslagen actueel zijn. Dit geldt in het bijzonder voor de toeristenbelasting, waarbij de tariefontwikkeling en de opbrengstverwachting regelmatig tegen het licht dienen te worden gehouden in relatie tot de lokale recreatieve ambities.

1.9 Leges en huren (factsheet slide 11)

Wat laat de factsheet zien?

Deze pagina toont de ontwikkeling van de legesinkomsten en huurinkomsten van Geertruidenberg over de periode 2017–2024, uitgesplitst naar begroting en rekening. Leges zijn vergoedingen die de gemeente in rekening brengt voor het verlenen van diensten en vergunningen, zoals omgevingsvergunningen, paspoorten en rijbewijzen. Huren betreffen de inkomsten uit de verhuur van gemeentelijk vastgoed aan derden.

Bij de leges is over de gehele periode een stijgende trend zichtbaar, zowel in de begroting als in de rekening. De rekening valt in de meeste jaren hoger uit dan de begroting, met name in 2017, 2018 en de periode 2023–2024. De uitschieter in 2024 is opvallend: de werkelijke legesinkomsten bedragen €5,15 miljoen, ruim €1,1 miljoen boven de begrote €4,03 miljoen.

Bij de huren is het beeld grilliger. De rekening wijkt in meerdere jaren aanzienlijk af van de begroting, zowel naar boven als naar beneden. De meest opvallende afwijking doet zich voor in 2022, waar de huuropbrengsten van €1,19 miljoen ruim het dubbele bedragen van de begrote €528.000. In 2021 valt de rekening juist sterk onder de begroting, met een gerealiseerde opbrengst van slechts €404.000 tegenover een begroting van €1,18 miljoen.

Aansluiting met de onderliggende cijfers

De legesinkomsten zijn in de gemeentelijke administratie opgenomen onder economische categorie 3.7. De huuropbrengsten vallen onder categorie 3.6. De verdiepingsanalyse op basis van de aangeleverde databestanden bevestigt dat de in de factsheet gepresenteerde cijfers aansluiten op de gemeentelijke administratie. De bedragen per jaar komen overeen met de gegevens zoals die door Geertruidenberg aan het CBS zijn aangeleverd en in de jaarrekeningen zijn opgenomen.

Verklaring van de afwijkingen

De stijging van de legesinkomsten in 2023 en 2024 heeft meerdere samenlopende oorzaken. Een eerste factor betreft de paspoorten en identiteitskaarten: als gevolg van nieuwe wetgeving is de geldigheidsduur van reisdocumenten verkort, waardoor een grotere groep burgers in een kortere periode een nieuw document heeft aangevraagd. Dit heeft geleid tot een incidenteel hogere legesopbrengst op dit onderdeel.

Een tweede en kwantitatief belangrijkere factor betreft de omgevingsvergunningen voor grote bouwprojecten in 2024. In dat jaar zijn substantiële vergunningen verleend in het kader van werkzaamheden gerelateerd aan de verbreding van de rijksweg A27 en aan projecten van woningcorporatie Thuisvester. De bijbehorende legesopbrengsten zijn aanzienlijk:

- Omgevingsvergunning A27 (eerste aanvraag): €311.451
- Thuisvester, diverse locaties: €180.129
- Omgevingsvergunning A27 (tweede aanvraag): €167.264

Samen vertegenwoordigen deze drie posten ruim €658.000 aan incidentele legesinkomsten in 2024. Daarnaast heeft een verbetering van de kostendekkendheid van de legestarieven bijgedragen aan de hogere opbrengsten.

De uitschieter bij de huren in 2022 heeft een geheel andere oorzaak. In dat jaar is de exploitatievorm van de gemeentelijke zwembaden gewijzigd, waarbij een ander btw-regime van toepassing werd. Als gevolg hiervan zijn huurcorrecties met terugwerkende kracht opgelegd over eerdere jaren, hetgeen leidde tot een eenmalige verhoging van de huuropbrengsten in de rekening van 2022. De lage huuropbrengst in 2021 hangt mogelijk samen met de tijdelijke sluiting of beperkte openstelling van gemeentelijke accommodaties als gevolg van de COVID-19-pandemie.

Vergelijking met de referentiegroep

De factsheet constateert dat de afwijkingen bij Geertruidenberg gemiddeld groter zijn dan bij de referentiegemeenten. Het gemiddelde van de referentiegroep bedraagt over de gehele periode circa 8,9% voor huren en 8,3% voor leges, wat duidt op een beperkte maar consistente overschrijding van de begrote inkomsten bij vergelijkbare gemeenten.

Geertruidenberg laat in meerdere jaren aanzienlijk grotere afwijkingen zien, met name bij de huren in 2017, 2018, 2019 en 2022, en bij de leges in 2017, 2018 en 2024. De factsheet merkt hierbij op dat de grotere afwijkingen bij Geertruidenberg vermoedelijk voornamelijk worden veroorzaakt door de grote projecten die in de gemeente spelen, waaronder de A27. Dit betekent echter niet dat vergelijkbare uitschieters bij de referentiegemeenten nooit voorkomen, zij zijn daar alleen in de beschouwde periode niet zichtbaar.

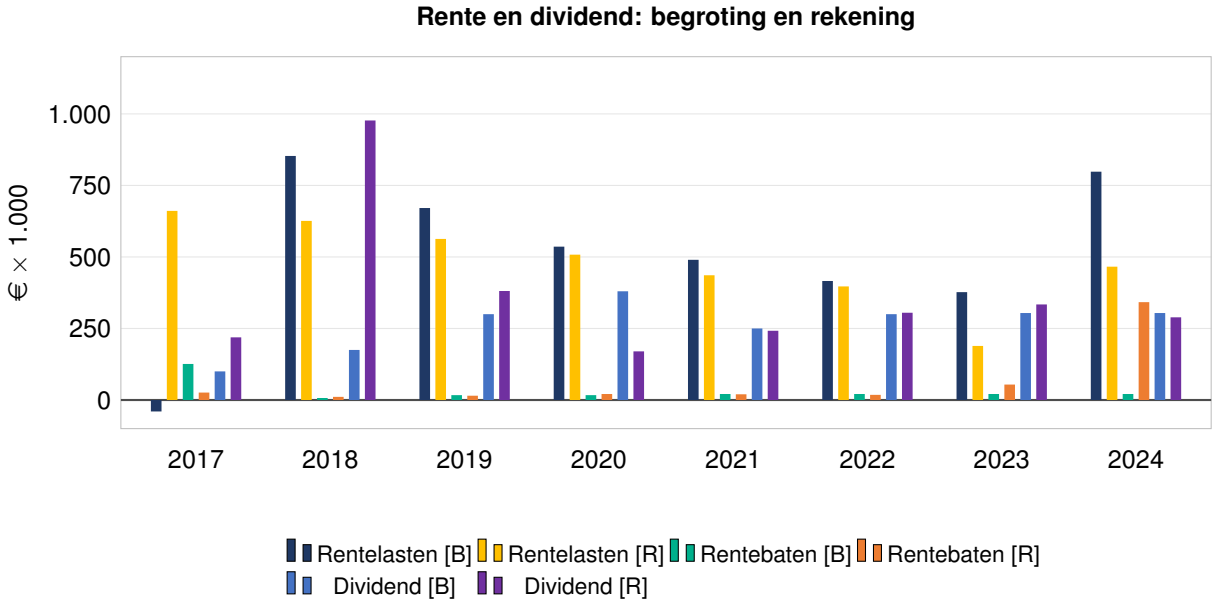
Duiding voor Geertruidenberg

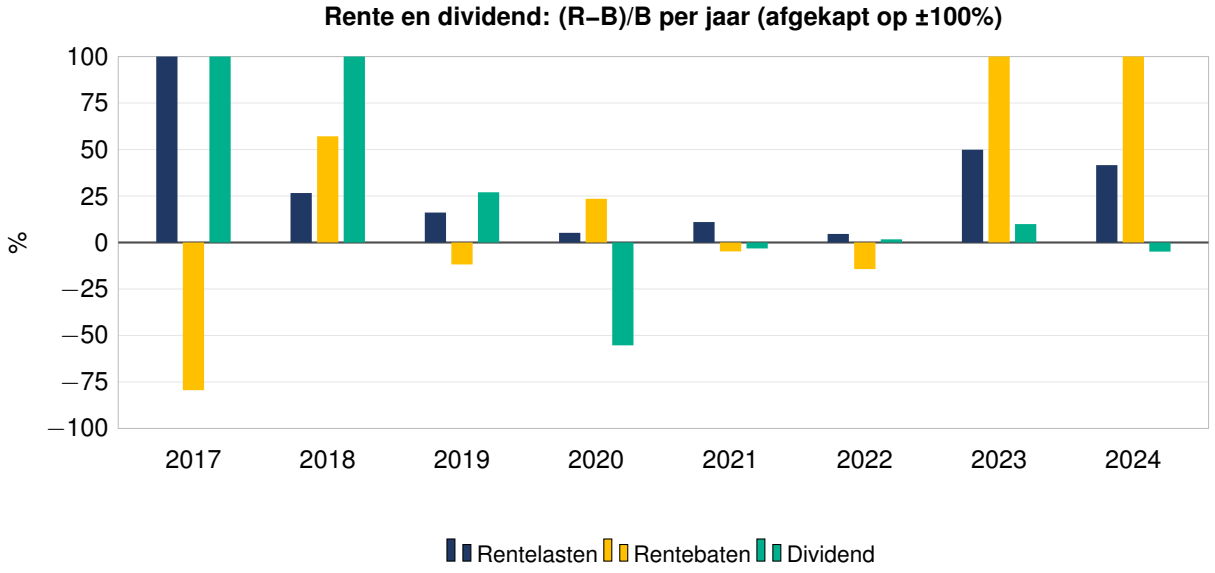
De ontwikkeling van de legesinkomsten illustreert dat Geertruidenberg in de periode 2023–2024 heeft geprofiteerd van een samenloop van factoren die de opbrengsten tijdelijk hebben verhoogd: gewijzigde wetgeving voor reisdocumenten, grote infrastructurele projecten in de directe omgeving en een verbeterde kostendekkendheid. Het merendeel van deze factoren heeft een incidenteel karakter. De hoge legesinkomsten van 2024 zullen in de komende jaren naar verwachting niet op hetzelfde niveau worden herhaald, tenzij opnieuw grote vergunningplichtige projecten worden gerealiseerd.

De huuropbrengsten laten een wisselend beeld zien dat sterk wordt beïnvloed door incidentele correcties en externe omstandigheden. De uitschieter van 2022 is eenmalig en hangt samen met een btw-correctie die inmiddels is verwerkt. Het structurele niveau van de huuropbrengsten lijkt zich te stabiliseren rond €900.000 à €1,1 miljoen per jaar.

Bij de begroting van leges- en huurinkomsten is het wenselijk om onderscheid te maken tussen structurele opbrengsten en incidentele meevallers. Het risico bestaat dat hoge incidentele legesinkomsten de begroting van volgende jaren optimistisch inkleuren, terwijl de onderliggende structurele opbrengst lager ligt. Tevens verdient de kostendekkendheid van de legestarieven periodiek aandacht, zodat de tarieven in lijn blijven met de werkelijke kosten van de verleende diensten.

1.10 Rente en dividend (factsheet slide 12)

Wat laat de factsheet zien?

Deze pagina toont de ontwikkeling van de rente- en dividendinkomsten en -lasten van Geertruidenberg over de periode 2017–2024. Rente betreft de vergoeding op leningen en uitgezette middelen; dividend is de uitkering die de gemeente ontvangt als aandeelhouder van verbonden partijen, zoals nutsbedrijven. Het betreft drie afzonderlijke posten: de rentelasten die de gemeente betaalt op haar leningenportefeuille, de rentebaten die zij ontvangt op uitgezette middelen en vorderingen, en de dividenden die zij ontvangt als aandeelhouder van verbonden partijen zoals nutsbedrijven en regionale ontwikkelingsmaatschappijen.

Bij de rentelasten is over de gehele periode een dalende trend zichtbaar in zowel begroting als rekening, wat samenhangt met de historisch lage renteomgeving van de afgelopen jaren en de

aflossing van bestaande leningen. De rekening valt in de meeste jaren lager uit dan de begroting, wat als meevaller kan worden gekwalificeerd.

Bij de rentebaten springt 2024 sterk in het oog: de werkelijke rentebaten bedragen €342.000, ruim zestien maal het begrote bedrag van €21.000. Dit is verreweg de grootste afwijking in de gehele analyse op dit onderdeel. Bij het dividend valt de uitschieter in 2018 op, waar de rekening met €977.000 meer dan vijf maal de begrote €175.000 bedraagt. In de overige jaren liggen de dividendinkomsten dichter bij de begroting.

Aansluiting met de onderliggende cijfers

De rente- en dividendinkomsten zijn in de gemeentelijke administratie opgenomen onder economische categorieën 5.1 (rente) en 5.2 (dividend en winsten). De rentelasten vallen onder hetzelfde taakveld 0.5 (treasury). De verdiepingsanalyse laat zien dat de in de factsheet gepresenteerde bedragen aansluiten op de gemeentelijke administratie, met dien verstande dat een volledige aansluiting op de rentecijfers pas mogelijk is wanneer niet uitsluitend de inkomsten maar ook de uitgaven en de interne doorbelastingen via treasury in de analyse worden betrokken.

Dit is een methodologische beperking van de factsheet: de gepresenteerde cijfers geven een onvolledig beeld van de treasury-functie van de gemeente indien zij los van de lastenkant worden beschouwd. Een integrale beschouwing van het taakveld treasury geeft een beter en representatiever beeld van de werkelijke rentepositie van Geertruidenberg.

Verklaring van de afwijkingen

De uitschieter in de rentebaten in 2024 heeft twee samenhangende oorzaken. Ten eerste heeft de algemene stijging van de marktrente in de periode 2022–2024 geleid tot aanzienlijk hogere renteopbrengsten op de liquide middelen en kortlopende uitzettingen van de gemeente dan bij het opstellen van de begroting was voorzien. De begroting voor rentebaten werd in die periode nog gebaseerd op de langdurig lage rentestanden van de voorafgaande jaren. Dit verklaart tevens waarom de procentuele afwijking op dit onderdeel zo extreem hoog uitvalt: wanneer het begrote rentebedrag dicht bij nul ligt, leidt zelfs een beperkte absolute stijging tot een percentage van honderden of duizenden procenten. Een rentestijging van 0,1% naar 1,0% is in absolute zin bescheiden, maar vertegenwoordigt een toename van 900%. De hoge percentages in de grafiek weerspiegelen daarmee de omvang van de rentestijging, maar zijn niet representatief voor de financiële impact in absolute zin.

Ten tweede hebben interne doorbelastingen via de treasury-functie bijgedragen aan de hogere rentebaten. Bij gemeenten worden rentelasten op leningen intern doorbelast aan de taakvelden waarvoor de investeringen zijn gedaan; de bijbehorende rentevergoedingen komen ten gunste van de treasury-functie. Bij een stijgende rente leidt dit mechanisme tot hogere interne rentebaten dan begroot, ook zonder dat de externe positie wezenlijk wijzigt.

De uitschieter bij dividend in 2018 is niet volledig herleidbaar op basis van de beschikbare data. Een mogelijke verklaring ligt in een incidentele uitkering of winstuitdeling door een van de verbonden partijen waarin Geertruidenberg deelneemt. In de overige jaren liggen de dividendinkomsten vrij stabiel, wat duidt op een beheersbare en voorspelbare deelnemingenportefeuille.

De dalende rentelasten in de loop van de periode zijn in lijn met de algemene renteontwikkeling en de geleidelijke afbouw van de leningenportefeuille van de gemeente. In 2017 is de begrote rentelast negatief, wat duidt op een technische boeking of saldo van ontvangen en betaalde rente in dat jaar.

Vergelijking met de referentiegroep

De factsheet merkt op dat uitschieters bij rente en dividend ook bij de referentiegemeenten zeker niet zeldzaam zijn. De vergelijkingsgroep laat over de periode 2017–2024 aanzienlijke variatie zien op dit onderdeel, met name bij rentelasten en rentebaten. Dit weerspiegelt de diversiteit in leningenportefeuilles, treasurybeleid en deelnemingen binnen de groep van vergelijkende gemeenten.

De afwijkingen bij Geertruidenberg, met name de uitschieter bij rentebaten in 2024, zijn in absolute zin groot, maar vallen binnen het spectrum van wat bij vergelijkbare gemeenten in de beschouwde periode is waargenomen. Een vergelijking op procentuele basis is voor dit onderdeel beperkt bruikbaar, omdat de begrote bedragen in sommige jaren zeer laag zijn, waardoor zelfs kleine absolute afwijkingen tot zeer hoge percentages leiden.

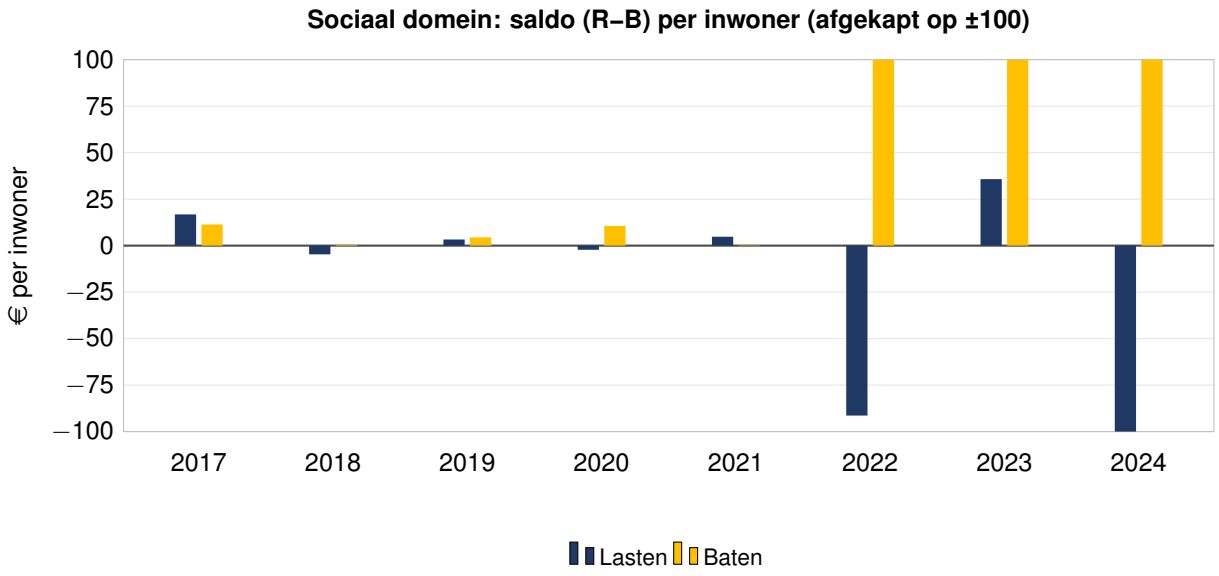
Duiding voor Geertruidenberg

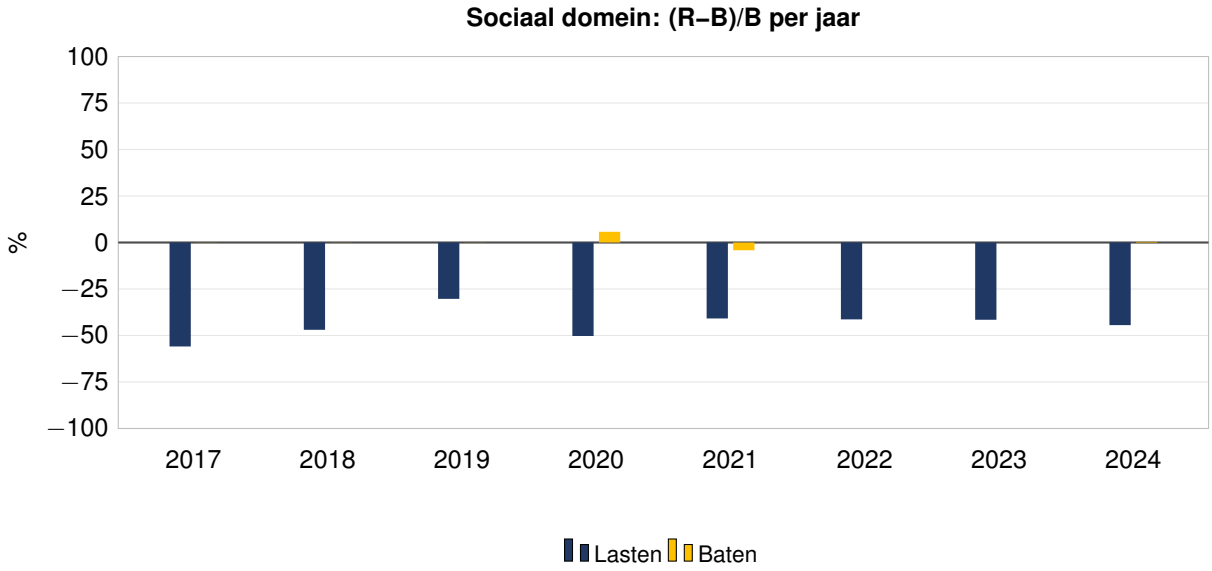
De rente- en dividendontwikkeling van Geertruidenberg laat over de meeste jaren een stabiel en beheersbaar beeld zien. De rentelasten dalen structureel, wat bijdraagt aan een lichtere schuldenlast. De dividendinkomsten zijn, met uitzondering van 2018, voorspelbaar en in lijn met de begroting.

De uitschieter bij de rentebaten in 2024 is verklaarbaar maar illustreert tegelijkertijd een kwetsbaarheid in de begrotingssystematiek: de begroting voor rentebaten was jarenlang gebaseerd op een renteomgeving die inmiddels ingrijpend is veranderd. Nu de rente structureel hoger is dan in de voorgaande decennia, is een herziening van de ramingsmethodiek voor zowel rentebaten als rentelasten aangewezen.

Het is relevant om inzicht te hebben in de actuele samenstelling van de leningenportefeuille en de treasurypositie van de gemeente, inclusief de looptijden en rentetypes van de uitstaande leningen. In een omgeving van hogere rente kunnen zowel herfinancieringsrisico's als kansen op hogere rentebaten optreden, en een actief treasurybeleid is daarvoor de aangewezen respons. Het college zou gevraagd kunnen worden om jaarlijks een beknopt treasuryverslag op te nemen in de planning- en controlcyclus.

1.11 Sociaal domein: collectief en jeugd (factsheet slide 13)

Wat laat de factsheet zien?

Deze pagina toont de ontwikkeling van de uitgaven en inkomsten binnen het sociaal domein over de periode 2017–2024, uitgesplitst in twee onderdelen. De eerste grafiek betreft het collectieve deel van het sociaal domein, waaronder wijkteams, samenkracht en burgerparticipatie, en overige collectieve voorzieningen. De tweede grafiek betreft de jeugdzorg. Beide grafieken tonen de afwijking tussen rekening en begroting, uitgedrukt in euro's per inwoner, om de vergelijkbaarheid met andere gemeenten te bevorderen.

Bij het collectieve deel van het sociaal domein zijn de afwijkingen in de meeste jaren beperkt. De uitschieters in 2022, 2023 en 2024 zijn echter aanzienlijk, waarbij de batenkant in 2022 een extreem hoge positieve afwijking laat zien van ruim €181 per inwoner. Bij de jeugdzorg toont de lastenkant over de gehele periode een consistent patroon van negatieve afwijkingen: de rekening valt

structureel lager uit dan de begroting, met afwijkingen die schommelen tussen -31% en -56%.

Aansluiting met de onderliggende cijfers

Het sociaal domein wordt in de factsheet weergegeven op basis van een gecomprimeerde indeling waarbij meerdere taakvelden worden geclusterd. De gemeente Geertruidenberg registreert haar uitgaven en inkomsten op de afzonderlijke taakvelden zoals die in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) zijn voorgeschreven, van 6.1 (Samenkracht en burgerparticipatie) tot en met 6.82 (Geëscaleerde zorg 18-minus) en verder. Deze indeling wijkt af van de clustering die in het DoeMee-onderzoek wordt gehanteerd, waardoor een directe één-op-één aansluiting per deelcategorie niet mogelijk is.

Een bijkomende complicatie is dat de rapportagecategorieën binnen het sociaal domein in de periode 2017–2024 meerdere malen zijn gewijzigd, zowel als gevolg van aanpassingen in het BBV als door beleidswijzigingen in de gedecentraliseerde taken. Taakvelden zijn hernoemd, samengevoegd of opgesplitst, en de inhoud van afzonderlijke categorieën is in sommige gevallen verschoven. Dit maakt een consistente vergelijking over de volledige periode 2017–2024 voor het sociaal domein inherent lastiger dan voor de meeste andere onderdelen van de factsheet, ongeacht de gehanteerde onderzoeksmethodiek.

In totaliteit sluiten de bedragen echter wel aan: de som van de afzonderlijke taakvelden zoals die in de gemeentelijke administratie zijn opgenomen, correspondeert met de in de factsheet gepresenteerde totaalcijfers. De verdiepingsanalyse bevestigt daarmee de juistheid van de gepresenteerde bedragen op totaalniveau.

De bedragen in de factsheet zijn uitgedrukt in euro per inwoner. Dit is een gangbare methode binnen het DoeMee-onderzoek om gemeenten van verschillende omvang onderling vergelijkbaar te maken, maar zij verschilt van de wijze waarop de gemeente Geertruidenberg intern rapporteert: de gemeentelijke planning- en controlcyclus werkt met absolute bedragen per taakveld, niet met per-inwonerbedragen. De inwoneraantallen die in het DoeMee-onderzoek worden gehanteerd zijn beschikbaar in de onderliggende databestanden van het onderzoek en sluiten aan op de CBS-registraties. Voor Geertruidenberg bedragen deze over de periode 2017–2024 gemiddeld circa 21.700 inwoners. Een volledige reconciliatie van de per-inwonerbedragen naar absolute bedragen is daarmee in beginsel mogelijk, maar is in het kader van dit onderzoek niet uitgewerkt. De totaalsaldi op gemeenteniveau zijn geverifieerd en sluiten aan.

Verklaring van de afwijkingen

De grote positieve uitschieters aan de batenkant van het collectieve sociaal domein in 2022 en de jaren daarna hangen samen met de aanvullende rijksmiddelen die in die periode zijn ontvangen voor de uitvoering van taken binnen het sociaal domein. Dit betreft onder meer middelen voor de opvang van Oekraïense vluchtelingen, die deels via het sociaal domein worden verwerkt, en aanvullende bijdragen vanuit het rijk voor de uitvoering van de Participatiewet en aanverwante regelingen. Deze middelen zijn van incidentele aard en waren bij het opstellen van de begroting niet of slechts gedeeltelijk voorzien.

De structurele onderschrijding van de jeugdzorglasten over de gehele periode is een opvallend en consistent patroon. Een negatieve afwijking van -30% tot -56% op jaarbasis duidt erop dat de gemeente structureel voorzichtig begroot op jeugdzorg ten opzichte van de werkelijke uitgaven. Dit is een patroon dat bij veel gemeenten voorkomt: jeugdzorgkosten zijn lastig te ramen vanwege de open-eindestructuur van de regeling, de onzekerheid over instroom en de prijsontwikkeling van zorgaanbieders. Het begroten met een veiligheidsmarge is daardoor begrijpelijk, maar leidt wel tot structureel grote begrotingsafwijkingen.

Vergelijking met de referentiegroep

De referentiegroep laat op het onderdeel sociaal domein eveneens grote afwijkingen zien, zowel aan de lasten- als aan de batenkant. Dit onderstreept dat de volatiliteit binnen het sociaal domein een breed fenomeen is en niet specifiek is voor Geertruidenberg. De omvang van de uitschieters in 2022–2024 is bij Geertruidenberg echter groter dan het gemiddelde van de referentiegroep, hetgeen samenhangt met de specifieke impact van de incidentele rijksmiddelen in die periode.

De structurele negatieve afwijking bij de jeugdzorglasten is bij de referentiegemeenten in vergelijkbare orde van grootte aanwezig, wat bevestigt dat dit een sectorbreed patroon is en niet een specifiek Geertruidenbergs vraagstuk.

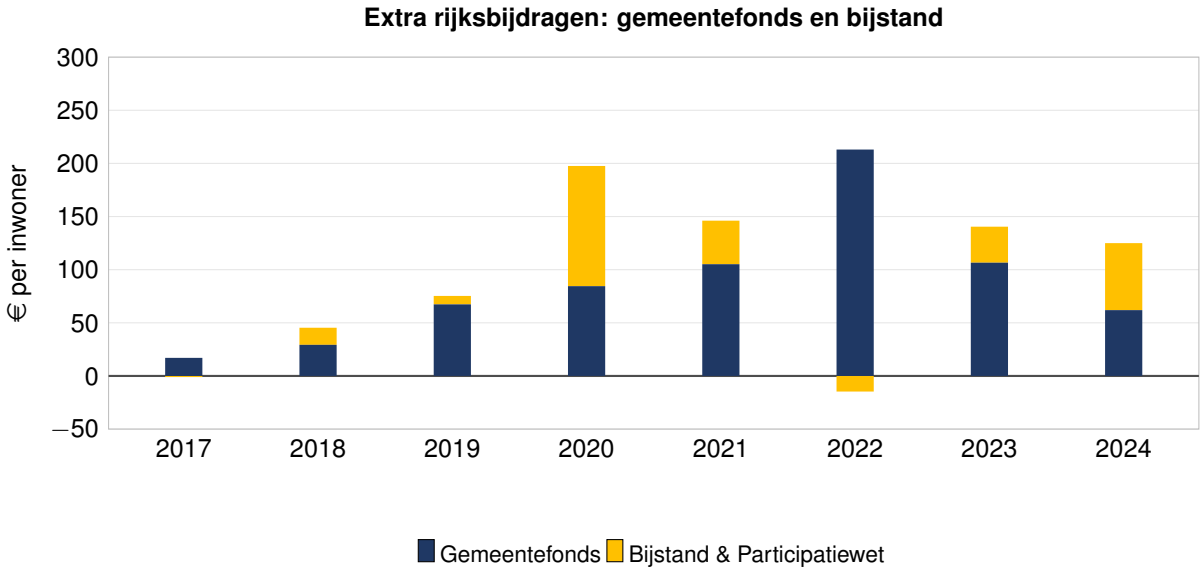
Duiding voor Geertruidenberg

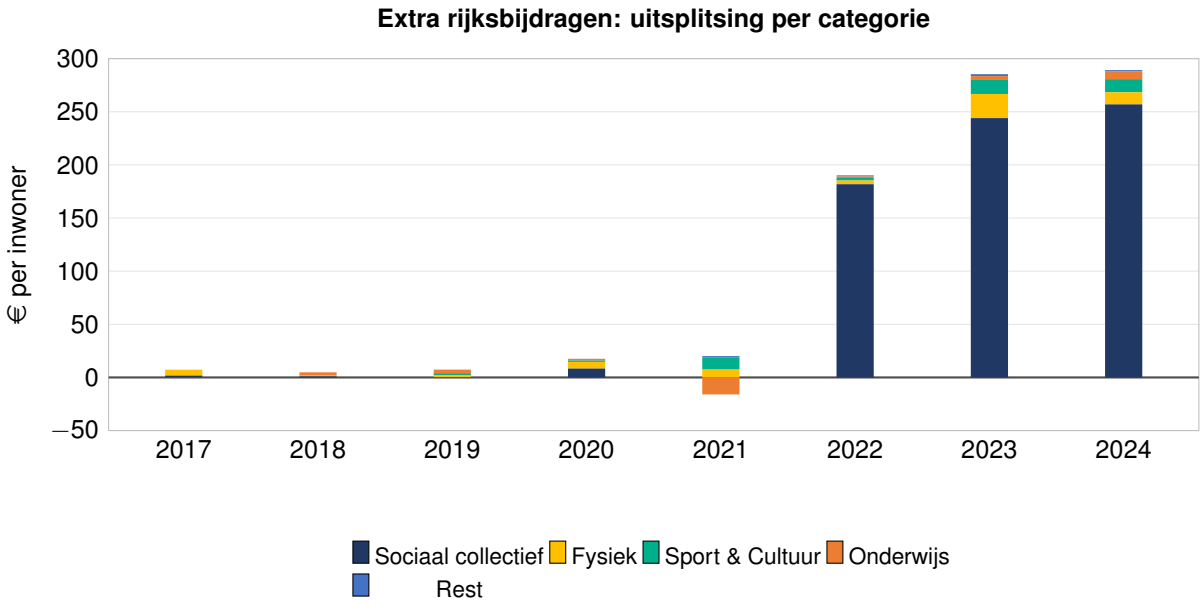
Het sociaal domein is voor Geertruidenberg, zoals voor vrijwel alle gemeenten, een van de meest omvangrijke en financieel meest onzekere beleidsterreinen. De uitschieters in 2022–2024 zijn in hoofdzaak incidenteel van aard en hangen samen met rijksbeleid dat inmiddels is beëindigd of afgebouwd. De structureel negatieve afwijking bij jeugdzorg is een patroon dat meer aandacht verdient.

De open-eindestructuur van de jeugdzorgfinanciering maakt het voor gemeenten moeilijk om grip te houden op de uitgavenontwikkeling. Tegelijkertijd biedt een structurele onderschrijding van het jeugdzorgbudget met 30% tot 56% aanleiding om de begrotingssystematiek op dit onderdeel kritisch te bezien: een begroting die structureel niet aansluit bij de werkelijkheid biedt beperkte sturingsinformatie.

Het is van belang om jaarlijks een actueel beeld te hebben van de verwachte jeugdzorguitgaven en de mate waarin de begroting hierop aansluit. Volgens de ambtelijke organisatie wordt jaarlijks een meerjarige prognose van de jeugdzorgkosten opgesteld. Het verdient aanbeveling dat de raad deze prognose, en de maatregelen die worden getroffen om de beheersbaarheid van deze uitgaven te vergroten, ook actief bij het college opvraagt en bespreekt, mede in het licht van de voortdurende landelijke discussie over de financiering van jeugdzorg door gemeenten.

1.12 Extra rijksbijdragen (factsheet slide 14)

Wat laat de factsheet zien?

Deze pagina toont de ontwikkeling van de extra rijksbijdragen die Geertruidenberg over de periode 2017–2024 heeft ontvangen, bovenop de reguliere gemeentefondsuitkering. De eerste grafiek toont twee traditionele rijksbijdragen: de aanvullende uitkeringen via het gemeentefonds en de bijdragen in het kader van de Bijstandswet en de Participatiewet. De tweede grafiek geeft een nadere uitsplitsing van bijdragen die via meer recente specifieke uitkeringen worden ontvangen, zoals rijksmiddelen voor sport, onderwijs, fysieke leefomgeving en sociaal-collectieve doeleinden. Alle bedragen zijn uitgedrukt in euro per inwoner.

Het meest opvallende beeld doet zich voor in de tweede grafiek, waar de categorie sociaal collectief in 2022, 2023 en 2024 een sterk stijgende lijn laat zien: van vrijwel nul in de jaren vóór 2022

tot ruim €256 per inwoner in 2024. Ook de overige categorieën laten in de meest recente jaren hogere waarden zien dan in de beginjaren van de beschouwde periode. In de eerste grafiek valt de uitschieter bij het gemeentefonds in 2022 op, consistent met het beeld dat reeds is beschreven bij de ontwikkeling van het gemeentefonds op pagina 3 van de factsheet, alsmede de piek bij Bijstand en Participatiewet in 2020, het jaar van de COVID-19-pandemie.

Aansluiting met de onderliggende cijfers

De bedragen in dit onderdeel zijn uitgedrukt in euro per inwoner, wat een directe vergelijking met de gemeentelijke administratie bemoeilijkt. De inwoneraantallen die in het DoeMee-onderzoek worden gehanteerd zijn gebaseerd op CBS-registraties en beschikbaar in de onderliggende databestanden; voor Geertruidenberg bedragen deze over de periode 2017–2024 gemiddeld circa 21.700 inwoners.

Een volledige kwantitatieve aansluiting per categorie is voor dit onderdeel niet nagestreefd. Het doel van de verdiepingsanalyse is primair te verifiëren dat de gehanteerde data correct zijn en dat er geen materiële afwijkingen bestaan in de totaalcijfers. Aan die voorwaarde is voldaan: bij de toetsing van de onderliggende databestanden zijn geen afwijkingen in de totaalsaldi geconstateerd.

De concerncontroller heeft in het kader van dit onderzoek bevestigd dat de algemene ontwikkeling van de extra rijksbijdragen zoals gepresenteerd in de factsheet herkenbaar is en aansluit bij het beeld dat binnen de ambtelijke organisatie bestaat over de ontvangen specifieke uitkeringen in de beschouwde periode. Dit biedt voldoende basis voor de inhoudelijke duiding die in de navolgende paragrafen wordt gegeven.

Verklaring van de afwijkingen

De sterk stijgende lijn in de categorie sociaal collectief vanaf 2022 is consistent met de bredere ontwikkeling die in dit rapport op meerdere plaatsen terugkomt: de aanzienlijke toename van specifieke rijksuitkeringen (SPUK's) in de nasleep van de COVID-19-pandemie en in verband met de opvang van Oekraïense vluchtelingen. Deze middelen worden veelal verstrekt via specifieke uitkeringen buiten het gemeentefonds om, en verklaren de scherpe stijging in de tweede grafiek.

De piek bij Bijstand en Participatiewet in 2020 hangt direct samen met de tijdelijke uitbreiding van de bijstandsuitkeringen als gevolg van de economische effecten van de COVID-19-pandemie, waaronder de Tozo-regeling (Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers). Deze regeling leidde tot een sterk verhoogde instroom in de bijstand en een navenant hogere rijksbijdrage.

De hogere waarden in de categorieën Fysiek, Sport en Cultuur, en Onderwijs in de meer recente jaren weerspiegelen de brede uitbreiding van het instrument van specifieke uitkeringen als financieringsmethode vanuit het rijk. Gemeenten ontvangen via deze weg steeds meer middelen voor specifieke beleidsdoelen, wat de gemeentelijke autonomie over de besteding beperkt maar de totale inkomsten verhoogt.

Vergelijking met de referentiegroep

Een zinvolle vergelijking met de referentiegroep is op dit onderdeel beperkt mogelijk, om dezelfde reden als bij de aansluiting met de onderliggende cijfers: de onduidelijkheid over de precieze categorisering maakt het moeilijk om te beoordelen in hoeverre de gepresenteerde bedragen voor Geertruidenberg vergelijkbaar zijn met die van de referentiegemeenten. Bovendien geldt dat specifieke uitkeringen sterk kunnen verschillen tussen gemeenten, afhankelijk van lokale omstandigheden, de aanwezigheid van bepaalde voorzieningen en de mate waarin gemeenten actief aanvragen indienen voor beschikbare regelingen.

Het algemene patroon, een sterke stijging van specifieke rijksbijdragen vanaf 2022, is een landelijk verschijnsel en zal bij de referentiegemeenten in vergelijkbare mate zichtbaar zijn, zij het dat de absolute omvang per gemeente verschilt.

Duiding voor Geertruidenberg

De ontwikkeling van de extra rijksbijdragen illustreert een bredere landelijke trend: het rijk maakt in toenemende mate gebruik van specifieke uitkeringen als instrument om gemeentelijk beleid te sturen en te financieren. Voor Geertruidenberg heeft dit in de periode 2022–2024 geleid tot een aanzienlijke toename van de inkomsten via dit kanaal, wat heeft bijgedragen aan de positieve rekeningresultaten in die jaren.

Het structurele karakter van deze ontwikkeling verdient echter aandacht. Specifieke uitkeringen zijn doorgaans tijdelijk van aard en gekoppeld aan specifieke beleidsdoelen; zij bieden de gemeente beperkte vrijheid in de besteding en vervallen zodra de rijksprioriteit wijzigt. De afhankelijkheid van dergelijke middelen voor de financiering van gemeentelijke taken brengt daarmee een risico met zich mee: wanneer specifieke uitkeringen worden beëindigd, kunnen taken of voorzieningen die hieruit zijn gefinancierd onder druk komen te staan.

Het is relevant om periodiek inzicht te hebben in de omvang en samenstelling van de specifieke uitkeringen die de gemeente ontvangt, de mate waarin structurele taken hieruit worden gefinancierd en de risico's die optreden wanneer deze middelen wegvallen. Het verdient aanbeveling om het college te vragen de afhankelijkheid van specifieke uitkeringen expliciet te benoemen in de programmabegroting en de jaarrekening, zodat de een volledig beeld ontstaat van de kwetsbaarheid van de gemeentelijke inkomstenstructuur.

A Verantwoording

A.1 Onderzoeksaanpak

Het onderzoek is uitgevoerd als een nadere duiding en beperkte verdieping op het landelijke DoeMee-onderzoek naar onderbesteding. De aanpak is gericht op het verklaren van geconstateerde afwijkingen tussen begroting en realisatie, zoals gepresenteerd in de factsheet.

De analyse is uitgevoerd op basis van een combinatie van documentstudie, analyse van financiële gegevens en gesprekken met de ambtelijke organisatie. Bevindingen zijn getoetst in gesprekken

met de concerncontroller en financieel adviseur.

Het onderzoek richt zich op het verklaren van afwijkingen en het duiden van de betekenis daarvan voor de gemeente Geertruidenberg. Het onderzoek bevat geen volledige heranalyse van het landelijke onderzoek.

A.2 Gebruik van de factsheet

De factsheet uit het landelijke DoeMee-onderzoek is gebruikt als uitgangspunt voor de structuur van dit onderzoek. De verschillende onderdelen uit de factsheet vormen de basis voor de nadere analyse.

De factsheet is daarbij primair gebruikt als signaleringsinstrument. De daarin gepresenteerde afwijkingen tussen begroting en realisatie zijn als vertrekpunt genomen voor nadere analyse.

De grafieken en aggregaties uit de factsheet zijn niet zelfstandig gebruikt voor conclusies, maar steeds getoetst aan onderliggende gegevens.

A.3 Gebruik van databestanden

Voor de analyse is gebruik gemaakt van de door de gemeente aangeleverde databestanden, bestaande uit uitsplitsingen naar economische categorieën en taakvelden.

Deze databestanden zijn gebruikt om aansluiting te maken tussen de gepresenteerde cijfers in de factsheet en de financiële administratie van de gemeente. Waar mogelijk zijn afwijkingen herleid tot concrete posten en transacties.

De analyse is primair gebaseerd op deze onderliggende gegevens. De factsheet is hierbij niet leidend geweest voor de interpretatie van cijfers.

A.4 Referentiegroep en benchmarkmethode

Voor de vergelijking met andere gemeenten is gebruik gemaakt van een referentiegroep bestaande uit vijf gemeenten: Nederbetuwe, Borsele, Borne, Nuenen en Maasgouw.

Deze gemeenten zijn geselecteerd op basis van schaalgrootte, gemeentelijk profiel en het ontbreken van centrumfuncties.

Per indicator is het rekenkundig gemiddelde van deze gemeenten bepaald. Hierbij zijn alle gemeenten gelijk gewogen. Er is geen correctie toegepast voor verschillen in omvang, begroting of bevolkingsgrootte. Op deze wijze is de gemiddelde groep methodologisch hetzelfde behandeld als andere referentiegroepen in het overkoepelende DoeMee-onderzoek.

De vergelijking is gebaseerd op de beschikbare gegevens uit het DoeMee-onderzoek en heeft een indicatief karakter.

A.5 Beperkingen van het onderzoek

Het onderzoek kent een aantal beperkingen. De factsheet maakt gebruik van aggregaties en definities die niet in alle gevallen direct aansluiten op de gemeentelijke administratie. Dit geldt met name voor geclusterde taakvelden en indicatoren per inwoner.

Daarnaast is de vergelijkbaarheid met andere gemeenten beperkt door verschillen in definities, boekingspraktijken en lokale omstandigheden.

De gebruikte benchmark is gebaseerd op een beperkte referentiegroep. Hierdoor kunnen individuele uitschieters relatief veel invloed hebben op het gemiddelde.

Tot slot is het onderzoek gericht op duiding en verklaring van afwijkingen, en niet op een volledige beoordeling van de doelmatigheid of rechtmatigheid van de bestedingen.

B Juistheid en herleidbaarheid van de cijfers

In het kader van dit verdiepingsonderzoek is beoordeeld in hoeverre de cijfers zoals gepresenteerd in de factsheet van het DoeMee-onderzoek aansluiten op de financiële administratie van de gemeente Geertruidenberg. Deze toetsing is uitgevoerd op basis van twee door de gemeente aangeleverde databestanden: een uitsplitsing naar economische categorieën over de periode 2017–2024 en een uitsplitsing naar taakvelden over dezelfde periode. Beide bestanden zijn afgeleid van de gegevens die door Geertruidenberg aan het CBS zijn aangeleverd ten behoeve van het DoeMee-onderzoek.

B.1 Werkwijze en brongebruik

De grafieken en aggregaties in de oorspronkelijke PowerPoint-presentatie van het landelijke onderzoek zijn niet zelfstandig gebruikt als basis voor de analyse. Alle bevindingen in dit rapport zijn dan ook gebaseerd op de aangeleverde Excel-databestanden en niet op de visuele weergave in de factsheet. Dit heeft het mogelijk gemaakt om de gepresenteerde cijfers te toetsen aan de bron en afwijkingen te herleiden tot concrete posten in de gemeentelijke administratie.

B.2 Aansluiting per onderdeel

Voor het merendeel van de onderdelen in de factsheet is een bevredigende aansluiting gevonden tussen de gepresenteerde cijfers en de gemeentelijke administratie. De volgende onderdelen zijn met succes geverifieerd:

- Saldo begroting en realisatie: volledig aansluitend.
- Afschrijvingen: aansluitend onder economische categorie 7.3; de piek in 2022 is herleid tot de inbreng van de grondexploitatie Donge-oevers.
- Grondexploitatie: aansluitend onder economische categorie 3.1 en taakvelden 3.2 en 8.2.
- Personeel: aansluitend voor de uitgaven onder categorieën 1.1 en 3.5.1, met de kanttekening dat de factsheet uitsluitend de uitgavenkant toont en de bijbehorende inkomsten, zoals UWV-uitkeringen en projectsubsidies, buiten beschouwing laat.

- Leges en huren: aansluitend onder categorieën 3.7 respectievelijk 3.6.
- Rente en dividend: aansluitend onder categorieën 5.1 en 5.2, met de kanttekening dat een volledige aansluiting op de rentecijfers vereist dat ook de interne doorbelastingen via treasury in de analyse worden betrokken.
- Sociaal domein: aansluitend op totaalniveau; een aansluiting per deelcategorie is niet mogelijk vanwege de clustering van taakvelden die in het DoeMee-onderzoek wordt gehanteerd.

Voor twee onderdelen is een volledige aansluiting niet gerealiseerd:

- Ontwikkeling gemeentefonds: de factsheet splitst de gemeentefondsuitkering uit naar circulairemoment (september, mei, december), een indeling die niet overeenkomt met de wijze waarop het gemeentefonds in de taakveldadministratie wordt verantwoord. De totaalontwikkeling is wel herkenbaar en consistent met de jaarrekeningen.
- Extra rijksbijdragen: een volledige kwantitatieve aansluiting per categorie is niet nagestreefd. De bedragen zijn uitgedrukt in euro per inwoner, wat een directe vergelijking met de gemeentelijke administratie bemoeilijkt. De totaalsaldi zijn geverifieerd en sluiten aan. De concerncontroller heeft de algemene ontwikkeling als herkenbaar bevestigd.

B.3 Kwaliteitsoordeel

De kwaliteit van de door de gemeente aangeleverde data is goed. De gegevens zijn consistent met de aan het CBS aangeleverde informatie en intern consistent over de beschouwde periode. Waar afwijkingen zijn geconstateerd tussen de factsheet en de gemeentelijke administratie, zijn deze in vrijwel alle gevallen verklaarbaar op basis van definitieverschillen, clusteringskeuzes in de onderzoeksmethodiek of het gebruik van per-inwonerbedragen als eenheid.

Er zijn geen aanwijzingen gevonden voor materiële onjuistheden in de aan het DoeMee-onderzoek aangeleverde gegevens van Geertruidenberg. De bevindingen in dit rapport zijn gebaseerd op de onderliggende brondata en zijn daarmee robuuster dan een analyse op basis van de factsheetgrafieken alleen zou zijn.

B.4 Methodologische kanttekeningen

Bij de interpretatie van de cijfers in de factsheet dient rekening te worden gehouden met een aantal methodologische beperkingen die inherent zijn aan de opzet van het landelijke DoeMee-onderzoek en die niet specifiek zijn voor Geertruidenberg.

Ten eerste hanteert het onderzoek voor een deel van de indicatoren een per-inwonermaatstaf. Dit bevordert de vergelijkbaarheid tussen gemeenten van verschillende omvang, maar maakt een directe aansluiting op de gemeentelijke administratie, die werkt met absolute bedragen, minder eenvoudig.

Ten tweede worden in de factsheet meerdere taakvelden geclusterd tot bredere categorieën. Deze clustering is noodzakelijk om een hanteerbaar totaalbeeld te presenteren, maar gaat gepaard met

verlies aan detail en kan leiden tot afwijkingen in de aansluiting op afzonderlijke posten in de gemeentelijke administratie.

Ten derde zijn de procentuele afwijkingscijfers in de factsheet in een aantal gevallen van beperkte informatiewaarde, omdat de begrote waarde in dat jaar nul of nagenoeg nul bedraagt. Een kleine absolute afwijking leidt dan tot een extreem hoog percentage dat een vertekend beeld geeft van de werkelijke situatie.

Deze beperkingen zijn in de analyse per onderdeel meegewogen en doen geen afbreuk aan de algemene conclusie dat de cijfers van Geertruidenberg in het DoeMee-onderzoek voldoende juist en herleidbaar zijn om als basis te dienen voor de bestuurlijke duiding in dit rapport.

C Toelichting benchmarkgemeenten

Voor de vergelijking van de financiële ontwikkeling van Geertruidenberg met andere gemeenten is een referentiegroep samengesteld van vijf gemeenten die op relevante kenmerken vergelijkbaar zijn met Geertruidenberg. De selectie is tot stand gekomen in overleg met de opdrachtgever en is gebaseerd op de gegevens die beschikbaar zijn gesteld in het kader van het DoeMee-onderzoek 2025 naar onderbesteding.

C.1 Selectiecriteria

Bij de samenstelling van de referentiegroep zijn de volgende criteria gehanteerd:

- **Schaalgrootte:** gemeenten met een inwoneraantal tussen de 17.000 en 25.000, vergelijkbaar met Geertruidenberg dat in de beschouwde periode groeide van circa 21.500 inwoners in 2017 naar circa 22.000 inwoners in 2024.
- **Gemeenteprofiel:** gemeenten met een vergelijkbaar karakter, zonder bijzondere centrumfuncties op het gebied van onderwijs, zorg, werkgelegenheid of voorzieningen die tot structureel afwijkende inkomsten- of uitgavenpatronen leiden.
- **Geen centrumgemeenten:** gemeenten die geen centrumgemeente zijn binnen een gemeenschappelijke regeling op het gebied van het sociaal domein of andere grote taakvelden, omdat centrumgemeenten doorgaans aanzienlijk hogere lasten en baten kennen die de vergelijkbaarheid verstoren.
- **Deelname aan het DoeMee-onderzoek:** alleen gemeenten waarvoor de benodigde data beschikbaar zijn gesteld via het DoeMee-onderzoek komen in aanmerking voor opname in de referentiegroep. Alle vijf geselecteerde gemeenten zijn bevestigd deelnemer aan het DoeMee-onderzoek 2025 en zijn ingedeeld in de groep overige gemeenten.

C.2 Geselecteerde gemeenten

Op basis van bovengenoemde criteria is de referentiegroep samengesteld uit de volgende vijf gemeenten:

- **Neder-Betuwe** (provincie Gelderland): circa 23.300 inwoners in 2017, opgelopen tot circa 25.700 inwoners in 2024. Landelijke gemeente in het rivierengebied.
- **Borsele** (provincie Zeeland): circa 22.700 inwoners in 2017, circa 23.100 inwoners in 2024. Landelijke gemeente op het Zeeuwse schiereiland Zuid-Beveland.
- **Borne** (provincie Overijssel): circa 22.800 inwoners in 2017, circa 24.600 inwoners in 2024. Gemeente in de Twentse regio.
- **Nuenen c.a.** (provincie Noord-Brabant): circa 22.900 inwoners in 2017, circa 24.200 inwoners in 2024. Gemeente in de regio Eindhoven, bestaande uit de kernen Nuenen, Gerwen en Nederwetten.
- **Maasgouw** (provincie Limburg): circa 23.800 inwoners in 2017, circa 24.400 inwoners in 2024. Gemeente in Noord-Limburg gelegen aan de Maas.

Geertruidenberg zelf telde circa 21.500 inwoners in 2017 en circa 22.000 inwoners in 2024, en bevindt zich daarmee aan de onderkant van de gehanteerde schaalklasse. De referentiegemeenten liggen allen binnen een vergelijkbare bandbreedte en wijken in omvang niet wezenlijk af van Geertruidenberg.

C.3 Methodologische opmerkingen

De vergelijking is gebaseerd op de gegevens zoals die beschikbaar zijn gesteld via het DoeMee-onderzoek. Per indicator is het rekenkundig gemiddelde van de vijf referentiegemeenten berekend. Alle gemeenten zijn daarbij gelijk gewogen: er is geen correctie toegepast voor onderlinge verschillen in absolute omvang, begrotingsgrootte of bevolkingssamenstelling. Deze werkwijze is methodologisch consistent met de benadering die in het overkoepelende DoeMee-onderzoek wordt gehanteerd voor de groep overige gemeenten.

De referentiegroep is beperkt van omvang. Bij een groep van vijf gemeenten kunnen individuele uitschieters bij één gemeente een relatief grote invloed hebben op het groepsgemiddelde. De uitkomsten van de benchmarkvergelijking dienen daarom te worden beschouwd als indicatief en niet als een statistische norm. Zij bieden een globale oriëntatie op de vraag of de ontwikkelingen bij Geertruidenberg al dan niet afwijken van een vergelijkbaar gemeentelijk profiel, maar zijn niet bedoeld als een definitief oordeel over de relatieve prestaties van de gemeente.

Op een aantal onderdelen, met name grondexploitatie en belastingen, zijn de onderlinge verschillen binnen de referentiegroep dermate groot dat het gemiddelde geen betekenisvolle vergelijkingsbasis biedt. Dit is in de betreffende secties van dit rapport expliciet vermeld.

D Begrippenlijst

De onderstaande begrippen komen voor in dit rapport. De omschrijvingen zijn bedoeld als leeshulp voor raadsleden en andere lezers die niet dagelijks met gemeentefinanciën werken.

Accresontwikkeling De jaarlijkse aanpassing van de totale omvang van het gemeentefonds, gekoppeld aan de ontwikkeling van de rijksuitgaven. Als het rijk meer uitgeeft, neemt het gemeentefonds toe; als het rijk bezuinigt, neemt het af.

Afschrijving De jaarlijkse boeking waarmee de waardevermindering van een investering (zoals een gebouw of voertuig) over de gebruiksduur wordt verdeeld. Afschrijvingen zijn lasten in de begroting en jaarrekening, maar leiden niet tot een directe gelduitstroom.

Baten Inkomsten van de gemeente, zoals belastingopbrengsten, uitkeringen van het rijk en leges.

Begroting Het financiële plan dat de gemeenteraad jaarlijks vaststelt vóór aanvang van het begrotingsjaar. Daarin staat hoeveel de gemeente verwacht te ontvangen (baten) en uit te geven (lasten) per taakveld.

Benchmark Een vergelijking van de uitkomsten van één gemeente met die van andere gemeenten, om te beoordelen of afwijkingen al dan niet kenmerkend zijn voor de sector als geheel.

Decembercirculaire De circulaire die het rijk elk jaar in december uitbrengt en die de definitieve bijstelling geeft van de gemeentefondsuitkering voor het lopende jaar. Zie ook: *meicirculaire*, *septembercirculaire*.

Dividend De uitkering die de gemeente ontvangt als aandeelhouder van verbonden partijen, zoals nutsbedrijven of regionale ontwikkelingsmaatschappijen. Zie ook: *rente*.

DoeMee-onderzoek Een landelijk onderzoek uitgevoerd in opdracht van de Vereniging van Rekenkamers, waarbij gemeenten vrijwillig deelnemen. Het onderzoek analyseert financiële patronen op basis van begrotings- en realisatiedata die gemeenten aan het CBS aanleveren.

Factsheet Een beknopt overzicht van de financiële uitkomsten van een gemeente binnen het DoeMee-onderzoek, gepresenteerd in een reeks grafieken. De factsheet vormt het vertrekpunt voor dit verdiepingsonderzoek.

Gemeentefonds De belangrijkste inkomstenbron van gemeenten: een algemene rijksuitkering waarvan de omvang wordt bepaald door het rijk. De hoogte van de uitkering wordt gedurende het jaar bijgesteld via de september-, mei- en decembercirculaire.

Gemeenschappelijke regeling Een samenwerkingsverband van twee of meer gemeenten dat een specifieke taak uitvoert, zoals jeugdzorg, sociale dienstverlening of afvalinzameling. De deelnemende gemeenten dragen bij aan de kosten via een gemeentelijke bijdrage.

Grondexploitatie (Grex) Het geheel van activiteiten rondom de verwerving, ontwikkeling en verkoop van grond voor woningbouw of bedrijventerreinen. Grondexploitaties kennen een langjarig karakter en kunnen grote financiële risico's met zich meebrengen.

Incidenteel Een effect dat eenmalig of tijdelijk optreedt en geen doorwerking heeft in volgende jaren. Zie ook: *structureel*.

Inhuur Het tijdelijk inschakelen van extern personeel via uitzendbureaus, detacheringsbureaus of zzp'ers, als aanvulling op of vervanging van het eigen personeel.

Jaarrekening De financiële verantwoording over een afgesloten jaar. De jaarrekening laat zien wat de gemeente daadwerkelijk heeft ontvangen en uitgegeven, en vormt daarmee de basis voor de vergelijking met de begroting.

Jeugdwet / **jeugdzorg** De wet op basis waarvan gemeenten verantwoordelijk zijn voor hulp aan kinderen en jongeren met opgroei- of opvoedproblemen, waaronder jeugd-ggz en jeugdbescherming.

Kostendekkendheid De mate waarin de opbrengsten van een dienst (zoals leges) de werkelijke kosten van die dienst dekken. Een kostendekkendheid van 100% betekent dat de gemeente de dienst zonder subsidie kan aanbieden.

Lasten Uitgaven van de gemeente, zoals personeelskosten, inhuur van externen en subsidies aan derden.

Leges Vergoedingen die burgers of bedrijven betalen voor diensten die de gemeente verleent, zoals het aanvragen van een paspoort, een bouwvergunning of een uittreksel uit de basisregistratie.

Meicirculaire De circulaire die het rijk elk jaar in mei uitbrengt en die de eerste bijstelling geeft van de gemeentefondsuitkering voor het lopende jaar. Zie ook: *septembercirculaire*, *decembercirculaire*.

Meerjarenbegroting Een begroting die niet alleen het komende jaar omvat, maar ook de drie daaropvolgende jaren. Geeft inzicht in de financiële positie van de gemeente op de langere termijn.

Onderbesteding De situatie waarbij de werkelijke uitgaven lager uitvallen dan begroot. Onderbesteding is niet per definitie positief: het kan ook duiden op taken die niet zijn uitgevoerd of op structureel te voorzichtig begroten.

Participatiewet / **bijstand** De wet op basis waarvan gemeenten uitkeringen verstrekken aan inwoners die niet in hun eigen inkomen kunnen voorzien, en ondersteuning bieden bij het vinden van werk.

Planning- en controlcyclus (P&C-cyclus) Het geheel van documenten en momenten waarop de gemeente haar plannen opstelt, bijstelt en verantwoording aflegt. De belangrijkste documenten zijn de begroting, de Voorjaarsnota, de tussentijdse rapportages en de jaarrekening.

Realisatie De werkelijk gerealiseerde inkomsten of uitgaven, zoals die in de jaarrekening zijn opgenomen. Wordt ook aangeduid als *rekening*.

Reconciliatie Het proces waarbij twee sets cijfers — bijvoorbeeld de per-inwonerbedragen uit het DoeMee-onderzoek en de absolute bedragen uit de gemeentelijke administratie — met elkaar in overeenstemming worden gebracht om te verifiëren dat ze dezelfde onderliggende werkelijkheid weerspiegelen.

Referentiegroep Een selectie van gemeenten waarmee Geertruidenberg in dit rapport wordt vergeleken. De referentiegroep bestaat uit vijf gemeenten die op inwoneraantal en profiel vergelijkbaar zijn met Geertruidenberg.

Rekeningresultaat Het verschil tussen de begroting en de jaarrekening over een jaar als geheel.

Een positief rekeningresultaat betekent dat de gemeente meer heeft ontvangen of minder heeft uitgegeven dan begroot; een negatief rekeningresultaat duidt op een tekort.

Rente De vergoeding die de gemeente betaalt over opgenomen leningen (rentelasten), of ontvangt over uitgezette middelen en vorderingen (rentebaten). Zie ook: *dividend*.

Septembercirculaire De circulaire die het rijk elk jaar in september uitbrengt en die de basis vormt voor de begroting van het volgende jaar. Gemeenten gebruiken deze circulaire om hun inkomsten uit het gemeentefonds te ramen. Zie ook: *meicirculaire*, *decembercirculaire*.

Sociaal domein Het beleidsdomein dat taken omvat op het gebied van zorg, jeugd, werk en inkomen. Sinds de decentralisaties van 2015 zijn gemeenten verantwoordelijk voor de uitvoering van de Wmo, de Jeugdwet en de Participatiewet.

SPUK (Specifieke Uitkering) Een gerichte rijksbijdrage voor een specifiek doel, buiten het gemeentefonds om. SPUK's zijn geoormerkt: de gemeente mag het geld alleen besteden aan het doel waarvoor de uitkering is verstrekt.

Structureel Een effect dat zich elk jaar opnieuw voordoet en daarmee een blijvend karakter heeft. Zie ook: *incidenteel*.

Taakveld De indeling die het rijk voorschrijft voor de gemeentelijke begroting en jaarrekening. Elke gemeentelijke taak valt onder een genummerd taakveld, zodat gemeenten onderling vergelijkbaar zijn.

Treasury Het gemeentelijke beheer van financiële middelen, leningen en beleggingen. De treasuryfunctie omvat onder meer het aantrekken van leningen voor investeringen, het uitzetten van tijdelijk overtollige middelen en het bewaken van renterisico's.

Verbonden partijen Organisaties waarin de gemeente een financieel belang heeft én waarover zij bestuurlijke invloed uitoefent. Voorbeelden zijn gemeenschappelijke regelingen en deelnemingen in nutsbedrijven of regionale samenwerkingsverbanden.

Voorjaarsnota Een tussentijds financieel document, doorgaans in het voorjaar vastgesteld, waarin de gemeente de begroting bijstelt op basis van de meest actuele inzichten. De Voorjaarsnota is een belangrijk moment om bij te sturen.

Wmo (Wet maatschappelijke ondersteuning) De wet op basis waarvan gemeenten ondersteuning bieden aan inwoners die niet zelfstandig kunnen deelnemen aan de samenleving, bijvoorbeeld via huishoudelijke hulp, begeleiding of een rolstoel.

E Bronnen

E.1 Interviews

In het kader van dit verdiepingsonderzoek zijn gesprekken gevoerd met de volgende functionarissen van de gemeente Geertruidenberg:

- **Concerncontroller** gemeente Geertruidenberg. Gesprek gevoerd ter verificatie van de bevindingen en ter aanvulling van de bestuurlijke en organisatorische context.
- **Financieel Adviseur** gemeente Geertruidenberg. Gesprek gevoerd ter toelichting op de onderliggende financiële data. De financieel adviseur heeft tevens een uitgebreide eigen analyse uitgevoerd van de herleidbaarheid en juistheid van de in de factsheet gepresenteerde cijfers en de resultaten hiervan beschikbaar gesteld ten behoeve van dit onderzoek. Deze analyse vormt een belangrijke bouwsteen voor de bevindingen in de sectie Juistheid en herleidbaarheid van de cijfers.

E.2 Publicaties

- De Kruijf, J., Peters, K. & Vanhommerig, I. (2026). *Schipperen tussen crises en ambitie. Over (onvoorspelbare?) meevallers in het decentraal openbaar bestuur.* DoeMee-onderzoek 2025 in opdracht van de Vereniging van Rekenkamers. Radboud Universiteit, Faculteit Managementwetenschappen, Afdeling Bestuurskunde. Beschikbaar via: `https://www.rekenkamers.nl/nieuws/19131/schipperen-tussen-crises-en-ambitie-DoeMee-onderzoek-onderbesteding-gepubliceerd/`
- Vereniging van Rekenkamers (2026). *Factsheet gemeente Geertruidenberg — DoeMee-onderzoek 2025: Onderbesteding.* Niet-openbaar document, beschikbaar gesteld aan de rekenkamer van Geertruidenberg in het kader van het DoeMee-onderzoek.

E.3 Databestanden

- CBS / Radboud Universiteit (2025). *Begroting en rekening naar economische categorieën, gemeenten 2017–2024.* Databestand aangeleverd door de gemeente Geertruidenberg ten behoeve van het DoeMee-onderzoek en beschikbaar gesteld aan de onderzoeker (bestandsnaam: 20251104_RestEcCat).
- CBS / Radboud Universiteit (2026). *Begroting en rekening naar taakvelden, gemeenten 2017–2024.* Databestand aangeleverd door de gemeente Geertruidenberg ten behoeve van het DoeMee-onderzoek en beschikbaar gesteld aan de onderzoeker (bestandsnaam: 20260215_Rest-Taakvelden).
- Gemeente Geertruidenberg (2026). *Analyse herleidbaarheid en juistheid DoeMee-cijfers gemeente Geertruidenberg.* Intern werkdocument, beschikbaar gesteld aan de onderzoeker op 30 april 2026.

E.4 Wet- en regelgeving

- Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV), zoals van kracht in de periode 2017–2024.
- Gemeentewet, in het bijzonder de bepalingen over de begroting en de jaarrekening (artikelen 186 t/m 213).